

Soproni Egyetem

Benedek Elek Pedagógiai Kar

Dr. Molnár Csilla PhD

egyetemi docens

OROSZLÁNY BÁNYÁSZATI HAGYOMÁNYAINAK BEMUTATÁSA

Liszka Ingrid

Tata, 2023

Csecsemő- és kisgyermeknevelő BA

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Oroszlány történelmi, földrajzi viszonyai	4
II.1. A település története	4
II.2. Oroszlány fekvése, földtörténeti múltja	6
II.3. A bányaváros megszületése	7
III. A város kulturális élete	10
III.1. Oktatásügy	10
III.2. Művelődésügy	13
III.3. A Város kulturális intézményeinek bemutatása	16
III.3.1. Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár	16
III.3.2. Bányász Klub	17
III.3.3. Oroszlányi Bányászati Múzeum	18
III.3.4. Oroszlányi Szlovák Tájház	18
III.4. Oroszlány sport életének bemutatása	19
IV. A bányász hagyományok nyomában	21
IV.1. Bányásznapi napok	21
IV.2. A szakestélyek világa	22
V. Önálló kutatómunka bemutatása	23
VI. Interjúelemzés	25
VII. A bányásznapi programok látogatottsága 2013 és 2022 között	32
VIII. Összegzés	39
Felhasznált Irodalom	41
Melléklet	43
Képek jegyzéke	44
Interjúk	51
Köszönetnyilvánítás	73

I. Bevezetés

Szakedolgozatom témáját Oroszlány és az egykori várost meghatározó bányászat hagyományainak bemutatása alkotja. Témaválasztásom oka az, hogy oroszlányi lakosként mindig foglalkoztatott a város története és számos emlékem megmaradt a bányásznak hangulatából, ami még a mai napig is megszervezésre kerül a helyi Nyugdíjas Szakszervezet által.

Dolgozatom megírásával azt szeretném elérni, hogy minél részletesebben be tudjam mutatni a város bányászati hagyományait, kulturális életét, illetve szeretnék átfogó képet nyújtani a városban élő nyugdíjas bányászok életéről. Úgy gondoltam, hogy ezt a feldolgozatlan területet érdemes vizsgálni, mert eddig városunkban még nem született átfogó kutatás a már nyugdíjas korú bányászok múltjáról, mindennapjairól. Kérdéseimre a válaszokat az interjú módszerét alkalmazva szeretném megkapni.

Oroszlány sokat köszönhetett a bányának és a bányászoknak, ezért tartom fontosnak a témával való foglalkozást. 1937-ben a bányanyitással új fejezet és fejlődési lehetőség nyílt meg az akkor még községként működő Oroszlány életében, a szén munkát és kenyeret biztosított az itt élő embereknek. Írásomban szeretnék rámutatni arra is, hogy az egykoron bányászatra épült város a bánya bezárása után miként tudta megőrizni hagyományait, és miért fontos a nyugdíjas bányászoknak a múlt ápolása, a hagyományok éltetése. Kitérek arra is, hogy mi az az erő, ami összetartja ezeket az embereket.

Témám feldolgozását a város rövid történetének bemutatásával kezdem. Ezek után Oroszlány kulturális életét tárgyalom az 50-es évektől napjainkig. Említésre méltó a város első közösségi színtere, ahonnan elindult a kulturális élet. Ez nem volt más, mint a város mozija, itt nemcsak filmet vetítettek, hanem gyűléseket, megemlékezéseket, színházi előadásokat, olvasó esteket és politikai rendezvényeket is tartottak. Az amatőr művészeti csoportok és klubok az 50-es 60-as években elkezdték működésüket és hozzájárultak a város művelődéséhez. A fűvös zenekar, énekkar, színjátszókör, Bányász Rádió, Bányász Kórus, Bányász Klub, ezek mind szerves részei voltak a bányász közösség életének és mindennapjainak. Innen indult a város kulturális élete.

Lakóhelyem múltja és jelene előtt tisztelgek azzal, hogy útjára bocsátom ezt a dolgot. Bízom benne, hogy aki ezt az írást kézbe veszi, elgondolkodik azon, hogy milyen fontos a múlt feltérképezése, értékeinek megmentése, megőrzése.

II. Oroszlány történelmi, földrajzi viszonyai

II.1. A település története

A középkorban egy 1440-ből származó okirat szerint már település állt. Ez az első írásos bizonyíték, hogy már az ókorban, sőt az őskorban is laktak emberek itt ezen a vidéken. Sok kőkori, rézkori és bronzkori lelet került elő a mai Környéről, Bánhidáról, Kecskédreől. Oroszlányban is találtak olyan kőeszközöket, amelyek azt mutatják, hogy itt is éltek ősemberek. Környén sok értékes római kori maradványt találtak, ezért valószínűsíthető, hogy Oroszlány környéke is rómaiak által lakott település volt. Az 1960-as évek végén avarkori település romjaira bukkantak. A sírokban dísz tárgyakat, használati eszközöket, agyagedényeket találtak. Ezek az eszközök arról tanúskodnak, hogy már a IV. században volt élet ezen a vidéken és nagy valószínűség szerint az itt élők szláv törzsekhez tartoztak.

A 15. századból került elő az első írásos emlék, amely Possesio Oroszlankew-ként (oroszlánkő) említi a települést, amely a Csák nemzetség birtokába került. Szokatlan nevét a szájhagyomány szerint azért kapta, mert a vár ura két rossz lányát tartotta fogva itt, s ebből a két szóból jött létre a név is: Ó rossz lány. A másik magyarázat szerint az egykori váráról kapta nevét, mert kapuját két kőből faragott oroszlán díszítette. Ez a magyarázat hitelesebb, mert a Csáky család címerében megtalálható az oroszlán és ezt mintázták a várnak a kapujára is. Oroszlánkő vára a török hódoltság idején már nem szerepel a lakott helyek között. Szulejmán serege 1543-as hadjáratában elfoglalják és felgyújtják Tata, Gesztes és Vitány várát, és valószínűleg erre a sorsa jutott Oroszlány is. A következő fél évszázadban a törökök többször visszavonultak erről a vidékről, de oroszlánkő lakatlan maradt. A vár romjai a 18. században még láthatóak voltak majd 170-ben a falu újjáépült. Trencsén, Nyitra, Pozsony vármegyéből származó szlovákok települtek ide, ezek az emberek hozták el az oroszlányi vár romjait, és a köveket beépítették saját házaik falába.

A török hódítás után a birtokos ezen a vidéken gróf Eszterházy Antal főispán volt. A Rákóczi szabadságharc bukása után a főúr követte a fejedelmet a száműzetésbe, birtokait Eszterházy József gróf kapta meg. Az itt élő telepesek a földesúr jobbágyaivá váltak. Művelték a földeket, de ezért nagy árat fizettek, az uraságnak robottal, tizeddel adóztak. A földek gyenge minőségűek voltak, keveset termettek, ezért a lakosság mészégetéssel egészítette ki megélhetését. A település népessége igencsak ritka volt. A 18. század elején húsz jobbágy családot írtak össze. Az úrbéri összeírás idején 1768-ban már 117 jobbágyból és 50 zsellérből

tevődik össze a falu lakossága. Nagy nyomor sújtotta az itt élő embereket és a primitív gazdálkodás, valamint a súlyos adóterhek csak tetézték mindezt.

1848-ban megkezdődött a jobbágyfelszabadítás, majd szép lassan eltörölték a robotot és az úrbéri terhet. A jobbágyból parasztember lett, de földje jövedelméből nem tudott megélni, ezért ezen a vidéken is kellett valamilyen jövedelem kiegészítés. Meszet égettek, fuvaroztak, és cserekereskedelmet folytattak gabonáért. (Gombkötő, Havasházi, 1964). A nagy szegénység a falu társadalmát is megosztotta, ez zendüléssé fajult 1860-ban.

Nagy ellentétek voltak nemzetiségi és vallási kérdésekben, így a századfordulón sokan Oroszlányból is átkeltek az óceánon, hogy szerencsét próbáljanak. Egy századfordulói adatból megtudhatjuk, hogy a tatai járásból közel ezren vándoroltak ki, a legtöbb ember Oroszlányból származott. 1896 után a Mák Rt. (Magyar Általános Kőszénbánya Rt.) új munkát kínált az embereknek, de az oroszlányiak csak gyérül fizető külszíni fejtésekhez tudtak elhelyezkedni. 1904-ben a Tata-Tóvárosi Híradó közölte, hogy a vármegyei közgyűlés Oroszlány község kőszénkutatói jog hasznóbérbe adása miatt tárgyalt. Nagy a valószínűsége, hogy ennek nagy szerepe volt a település fejlődésében és a bányászat kialakulásában. A harmincas évek második felében a gazdasági világválság után a termelés megindult Oroszlány közelében és szép lassan kezdett kialakulni a bányaváros. (Haraszti, Kőbányai, Kulcsár, 1994).

II.2. Oroszlány fekvése, földtörténeti múltja

Oroszlány egy völgyben a Vértes erdei és az Által-ér között, a tenger szintjéhez viszonyítva 170-240 méter magasságban helyezkedik el. A Komárom-Esztergom vármegyében található város egybeépült a régi faluval. A város legmagasabb pontja a Haraszthegy (216 m) és északkeletre terül el Majkpuszta. A város nyugati határánál egy hűtőtó található, ez a mesterséges tó az Általér felduzzasztásával készült. Az oroszlányi medencét délnyugatról Pusztavám, nyugatról Dad, keletről a Vértes mészkörögei, északról pedig dolomit és mészkőrögök határolják (Orbán, 2004).

A Vértes tájrajzi és topográfiai megismerése a 18. század elejéig nyúlik vissza, ami Bél Mátyás nevéhez fűződik. 1857 és 1866 között a bécsi földtani intézet munkatársai is többször megfordultak a Vértesben, de részletes térképeket nem készítettek. Szabó József volt az, aki az úttörő térképező munkát elvégezte a bányatisztként szolgáló Hantken Miksával együtt. (Béni, Viszló, 1996). A Dunántúli középhegység egyik darabja a Vértes, amely a Föld történetének középkorában a gyakori kéregmozgások következtében alakult ki (Földi, 1993). Geológiai szempontból a Vértes egyszerű felépítésű. A felszínén nincs középső triáznál idősebb kőzet. A legnagyobb mennyiségben jelenlévő kőzet, a felső-triász földolomit. Tehát ez arra utal, hogy a hegység kőzetei a földtörténeti középkorban (230-195 millió évvel ezelőtt) keletkeztek. A felsőkréta idejében létrejövő mozgások a Dunántúli-középhegység peremén száraz medencéket alakítottak ki, ezért üledékképződés ment végbe, ez vezetett a barnaköszén kialakulásához. A középhegység északi peremén erősnek bizonyult a folyamat, így alakultak ki sorra egymás mellett a szénlelőhelyek: Dorog, Tatabánya, Oroszlány, Pusztavám, Mór, Balinka és Dudar. Az eocén korban kiemelkedések süllyedések következtek be, így vékonyabb művelésre alkalmatlan oligocén kori szénréteg alakult ki. Észak-déli irányban a szénmedencét hosszanti törések tagolták rögökre, így kialakultak a lépcsőzetes vetődések, s ezekben találták meg a szenet is (Béni, Viszló, 1996).

II.3. A bányaváros megszületése

Oroszlány bányaváros jellegét, fejlődését és azt, ami az apró Vértes aljai falut néhány évtized alatt bányásztelepüléssé tette a föld mélyének kincse, a szén határozta meg. Az ország kapitalizálódása során a gyáraknak szénre volt szükségük, a bányászat jó üzletnek bizonyult, s érdemesnek találták a szén feltárásába pénzt, energiát fektetni. A szomszédos város, Tatabánya rohamosan fejlődött. A szén után kutatók gyanították, hogy a tatai széntelepeknek folytatása lehet Majk-Oroszlány irányában. Ezek után 1915-ben megindultak a kutató fúrások Oroszlányban. A szén feltárásának jogát a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. (Mák Rt.) nyerte el.

1931-ben az első reményre jogosító fúrások vastag szénréteget jeleztek. Ezután a kutatás felgyorsult, s a szakemberek kijelölték az új széntelepek határait (Gombkötő, Havasházi, 1964). 1937-ben a meginduló bányaművelés már 2900 tonna szenet eredményezett. (Haraszi és mtsai, 1994). A rendszeres fejlesztési műveletek csak 1942-ben indultak meg a 18-as bányamezőn. A haditermelés hatására növekedett a szénigény, s ez további erőfeszítésre készítette a MÁK Rt-t.

Oroszlányban a bányaművelés megkezdődött. Ez viszont nem csak gazdaságilag hatott a településre, hanem elindította a társadalmi átalakulást is. (Gombkötő, Havasházi, 1964). Ez hozzájárult a paraszti életmód visszaszorulásához, valamint jelentősen megváltozott a népesség összetétele és nagysága is. Három fő folyamatot emelhetünk ki ennek kapcsán. A szlovák-magyar lakosságcserét, a betelepülést, és a toborzást. Csehszlovákia céljának tűzte ki a világháború után a nemzeti állam megteremtését s ennek létrehozása érdekében meg kellett szabadulnia a felvidéki magyaroktól. Magyarország 1946 elején egy lakosságcsere egyezményt írt alá, ennek értelmében annyi magyart telepíthetnek ki, ahány szlovák jelentkezik áttelepülésre Csehszlovákiába. 1947-ben megkezdődtek az áttelepítések, hazánkat több, mint 70 ezer szlovák hagyta el. Oroszlányból mintegy 70 család (kb. 300 fő) költözött vissza régi-új hazájába. A település lélekszámának növekedését elsősorban a bányászok betelepülése, áthelyezése okozta. A bánya megnyitása után a legtöbb ember Tatabányáról érkezett. 1940-ben Erdély egy részének visszacsatolása után száz Zsil völgyi bányász és családjaik érkeztek Oroszlányba. Az ötvenes évek elején az osztrák határ menti, Brennbergbányáról is szép számban jöttek a német ajkú bányászok és azok családjai.

Szovjet mintára a nehézipart fejleszteni kellett Magyarországon is. Az első ötéves terv (1950-54) célja az volt, hogy Magyarország a „vas és acél országa legyen”. Tehát gazdaságpolitikai nyomásra növelni kellett a széntermelést, és még több bányára volt szükség. Az Igazságügyi

Minisztérium Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI) köztörvényes bűnözőket és politikai elítélteket telepített Oroszlányba 1952-ben. A KÖMI barakkjaiba így 1200 ember került bányamunkára. Sokan jöttek a városba 1953 után munkástoborzás keretében, a lakáshoz jutás és a jobb bér reményében. A bánya megbízottjai Zala, Baranya, Békés megyében járták sorra a településeket, hogy a parasztság soraiból bányamunkásokat hívjanak. Sokan önként is jöttek. (Forgács, 2004). Munkaerő-toborzó kampány során nőket is vittek le a bányába. Voltak olyan gépek, amelyek kezelésére alkalmazták őket, és az így felszabaduló férfiakat széntermelésre telepítették (Szabolcs, 2000). A települést 10-15 ezer lakosra tervezték 100 hold területen, amely az ekkor még csak tervrajzokon létező vasút és a mai néven ismert Malomsor között húzódott. A tervből kiderült, hogy a Felső- és az Alsó-telep nem egyesíthető, hiszen a köztük levő bányaművelés alávetett terület a süllyedés miatt építkezésre alkalmatlan. Fontos feladatként tűzték ki, hogy a falu és a bányatelep között közúti összeköttetés legyen. A lakótelep és a falu közötti összeköttetést egy főtér kialakításával kívánták megoldani, ami ma is a város főtere. Fontos kérdés volt a vízellátás megoldása, a parkosítás, valamint lakóházak építése, hiszen 200 munkás lakott albérletben a faluban lakásra várva (Haraszti és mtsai, 1994).

Az 1960-as évek elejére Oroszlány lakossága a tízszeresére duzzadt. Az új aknák, fejtések nyitása, a széntermelés politikai okok miatti növelése szorosan összefüggött a népesség növekedésével. Ez nagy mértékben átalakította a település minőségét és szerkezetét. Gombamód szaporodtak az épületek, százával épültek a lakások az Ófalu és a bányaüzemek között. Oroszlány a legerőteljesebben fejlődő városok egyike közé tartozott Komló és Dunaújváros után (Mura, 1985).

A szénnek köszönhetően néhány év leforgása alatt jelentős szocialista bányászváros épült fel. A minisztertanács 1954. január 28-án várossá nyilvánította Oroszlányt. Az avató ünnepségre a megye két új városában Tatán és Oroszlányon került sor. A város „csinált” város lett. Ahogy valamennyi szocialista város esetében a fejlesztését nem helyben, hanem országos megyei hivatalokban döntötték el. A lázasan gyorsan folyó építkezések a tervszerűséget mutatták. Sok gond jelentkezett, de ezek ellenére a bánya beruházásai révén a város kezdett komfortosodni, fejlődni (Forgács, 2004). Az egy vagy két szoba konyha kamrás lakásokat az egyhangúság elkerülése végett többféle külső kivitelezéssel próbálták megépíteni. (Földi, 1993). 1965 után csökkent a bányászatban alkalmazottak mértéke, viszont 1980-ig töretlenül növekedett a város lakóinak száma. A rendszerváltást követően Magyarország energiafelhasználása az 1989. évihez képest egyötödével csökkent, ez a bányászat szerkezetátalakítását is magával hozta. A gazdaságtalannak minősített bányák bezártak, s az átalakulás érintette az oroszlányi szénbányászatot is. A szénbányák felszámolása 1992-ben történt meg, majd a gazdaságilag

életképes részekből megalakult az Oroszlányi Bányák Kft, ami 1994-től a Vértesi Erőmű Rt. részévé vált. A kedvezőtlen hatások miatt a képviselőtestületnek lépnie kellett, így elhatározták, hogy ipari parkot létesítenek a városban. Az ipari park létrehozásával számos gazdasági társaság települt be, ennek hatására Oroszlány ugrásszerű fejlődésbe kezdett, így a bányászat leépítésével elvesztett munkahelyeket igyekeztek pótolni. A város gazdasági szerkezete gyökeresen átalakult, ennek eredményeképp Oroszlány szolgáltatási tevékenységekkel és korszerű iparral rendelkező településsé vált (Kardics, 2014).

III. A város kulturális élete

III.1. Oktatásügy

Oroszlány első iskoláját 1702-ben, a falu alapítása után az oroszlányi evangélikus egyházközség nyitotta meg. Iskola épület még nem volt, ezért egy használaton kívüli pásztorházat jelöltek ki a tanítás helyszínéül. A szülők örültek a roskadozó épületnek, megjavították, kimeszelték és tetejére nádfedél került. Szerény hajléka volt ez az iskola a tudománynak, de innen indult el az oktatás (Végváriné, 1999).

Az 1800-as évekből fennmaradt iskolai anyakönyvben még tanítók nevei nem szerepeltek, hiszen csak a pap, az egyházkerület képviselője írhatta alá az anyakönyvet. A tanító oktathatott, nevelhetett, de a szava keveset számított, még az aláírása sem volt hiteles. Évszázadokon keresztül nem sok előrelépés történt. Oroszlány iskoláiban a magyar nyelvet a huszadik század fordulója után kezdték el tanítani. 1939-ben az akkor már három tantermes evangélikus iskolán kívül létesítettek egy egytantermes katolikus iskolát is. Ezek az iskolák nem tudtak korszerű műveltségi anyagot nyújtani a parasztyerekek számára. Egy osztályban zsúfolódott össze a felső évfolyam összes gyereke. Meglehetősen gyér és kevés volt az oktatás anyaga, a legtöbb gyerek megtanult írni, olvasni, számolni, esetleg némi tájékozottságot szerzett a mezőgazdasági munkához. A régi iskola mégis hasznosnak bizonyult, hiszen a 40-es években a lakosság mindössze hét-, nyolc százaléka volt csak analfabéta. A település fejlődése során szaporodni kezdtek az oktatási gondok is. 1947-ben az Alsó-telepen alkalmi osztályokat kellett nyitni, ekkor jött létre a barakk iskola. Először két tanteremben zajlott a tanítás, majd négyre bővült az osztályteremek száma. 1949-ben, amikor elkészült a város első modern iskolája, a József Attila Általános Iskola, ide költöztek át a diákok és a pedagógusok. A városban ez az iskola volt a legkisebb intézmény, viszont nagy jelentőséggel bírt.

A város rohamosan fejlődött, ezért szükség volt egy másik nagyobb iskolára, aminek nyolc tanterme 1958. január 20-án készült el és a nevét Arany János adta (Gombkötő, Havasházi, 1964). Ez az iskola 2005-ben megszűnt és az épületet felújították, korszerűsítették. Ma az okmányiroda és a kormányablak működik itt.

A következő években a város fejlődése még inkább felgyorsult, 1962 végére felépült a harmadik iskola is. Az osztályterem hangulatosak, modernek voltak és jó feltételeket teremtettek a korszerű oktatáshoz. A huszonnégy tantermet számláló intézmény a város legmodernebb, legnagyobb iskolája lett (Gombkötő, Havasházi, 1964).

Ennek a korszerű iskolának a neve Ságvári Endrere majd Hunyadi Mátyásra változott az évek során. Az iskola a kezdetektől fogva aktív szerepet játszott a város oktatási, kulturális és sport életében. Mai viszonylatokban a TIOP pályázatoknak köszönhetően IKT eszközökkel jól felszerelt könyvtára van. Megfelelő szaktanterem áll rendelkezésre minden tantárgy oktatásához. Az intézmény ma azt szeretné elérni, hogy a tanulók tárgyi tudásában, főleg matematikában többlettudás mutakozzon (Bodnár, Járfás, Nagy, Takács, 2014).

A IV-es számú Általános Iskola majd későbbi nevén Gárdonyi Géza Általános Iskola 1981-ben kezdte meg működését. Az intézmény a város egyik legmodernebb iskolája volt, ahol 210 tanteremben, 5 szaktanteremben és egy korszerű tornateremben folyt a gyermekek oktatása. Az első időkben sok gyermeket vonzott az ének-zene tagozat és a zeneoktatás. Az épület befogadta a Bakfark Bálint zeneiskolát is. Az ének-zene tagozat mellé bevezették a balett oktatását az órarendbe iktatva. Tanítványaik közül már többen balettművészek. A nevelőmunka középpontjában a sport és az egészséges életmód állt. Hiába volt nevezhető ez az iskola a sport, zene és a művészetek fellegvárának, mert kapuit be kellett zárni. Az önkormányzat a gyermeklétszám csökkenése miatt 1999. augusztus 31-én bezárta az iskolát, egy korszak lezárult (Bodnár és mtsai 2014). Szomorú, hiszen én is ebbe az iskolába jártam testvéreimmel, és sokat köszönhattünk az intézménynek.

A fiatal város két középfokú iskolával rendelkezett, hiszen megalakult a vágárképző és a gimnázium is. Az Oroszlányi Szénbányák Vállalat számára a vágárképző biztosította a szakmai utánpótlást. 1953-ban mintegy 150 leendő vágár kezdte meg tanulmányait a korszerű intézmény falai között. Az 1963-64-es tanévben nemcsak vágárokat, hanem lakatosokat, villanyszerelőket, elektrolakatosokat is képzett az iskola (Gombkötő, Havasházi, 1964). Mára már az intézmény ECDL vizsgaközpont lett. A tanulók megismerkedhetnek azokkal a csúcstechnológiákkal, amelyeket a nagy ipari üzemek alkalmaznak. Elektronikai, hidraulikai, automatizálási labor áll a tanulók rendelkezésére ahhoz, hogy a kor igényeihez igazodva elsajátítsák, megtanulhassák a modern technikát (Bodnár és mtsai 2014).

A Lengyel József Gimnázium 1966-ban a vágáriskola szomszédságában nyitotta meg kapuit. Sokan a környező falvakból Kecskédről, Bokodról jártak be, hogy gimnáziumban tanulhassanak. Ez lehetőséget biztosított az itt tanulóknak, hogy megkönnyítse továbbtanulásukat. Az oktatás egyre színvonalasabb lett, az évtizedek során és a kilencvenes évek elejétől bevezették a hatosztályos gimnáziumi képzést. Megjelent a számítástechnikai fakultáció, ami szintén sok diákot vonzott. A kilencvenes évek második felében elkezdődött az épület felújítása. Emelt szintű képzés indult meg angol, német, matematika, számítástechnika tárgyakból. Nappali tagozaton megindult a grafikus és gazdasági informatika, levelező

tagozaton az általános vegyésztechnikus képzés. 2012-ben az iskola új nevet kapott Hamvas Béla Gimnázium és Szakképző Iskola lett. Az intézmény kihasználtsági mutatói jónak bizonyultak, feladatuk a színvonalas gimnáziumi oktatás hosszú távú biztosítása a mai napig (Bodnár és mtsai 2014).

Az oroszlányi Városi Tanács 1960. szeptember 1-én alapította meg az Oroszlányi Állami Zeneiskolát. A kezdeményezés fő mozgatója az akkor már 15 éve működő Oroszlányi Bányász Fúvószenekar utánpótlásának biztosítása volt. A budapesti Kasznár József megpályázta a zongoratanári állást és elkezdte munkáját az iskolában. 1960-61-es tanévben megkezdődött a zeneoktatás. Kezdetben a Petőfi Művelődési Ház adott otthont az iskolának, 7 tanárral és 8 növendékkel működött. A bányászat miatt idetelepült emberek alpműveltsége szegényes volt, ennek csökkentésére Zenebarát kört és Hanglemez klubot is működtettek a városban. 1975 szeptemberétől a zeneiskola igazgatója Kondor Ferenc lett. Az iskola átköltözött az 1999-ben bezárt Gárdonyi Géza Általános Iskolába, és ettől fogva Bakfark Bálint Zeneiskola lett a neve. Az oktatás 1993-tól táncitanítással bővült. 2000-től az intézmény vezetője Ocskai Simon, helyettese pedig egy volt növendék Domina József lett. Igazgatásuk alatt a tánc-tanszak Silhouette Balett csoportja világ és Európa bajnoki címet nyert el. A zongora tanszak mesejátékot ad elő kétévente a legkisebbeknek élő zongorajátékkal, mesélővel, tánccal. Bakfark Bálint névnapja alkalmából 20 éve gálát és bált rendeznek. A gála műsorában az iskola minden tanára megjelenik és ízelítőt ad munkájából. Én is részt vettem már gálán és nagyon színvonalas műsort láthattam és hallhattam. 2010 óta Ocskai Simon nyugdíjba vonulása után a zeneiskola igazgatói feladatait Domina József az egykori igazgatóhelyettes látja el (Bodnár és mtsai, 2014).

III.2. Művelődésügy

Mint az oktatásügynek, a művelődésnek is igen kevés hagyománya volt Oroszlányban. A múltban nem volt szervezett művelődésügy. Úgy tartották a hatalom birtokosai minél tudatlanabb a nép, annál egyszerűbben terelhető irányítható. A maradiság, a tudatlanság fenntartása volt a cél és az állami feladat a feudalizmus és a kapitalizmus során.

Ami eredménye volt a kulturális életnek Oroszlányban, azt a falusi emberek teremtették meg saját erejükből nagy erőfeszítések árán. A helyi hagyományok őrzése, a szokások ápolása tartozott a korabeli eredmények közé, de igazából ez sem jelentett tudatos tevékenységet. Sok szokás élt tovább, hagyományozódott nemzedékről nemzedékre, és mindez gazdagította színesítette az itt élő emberek életét. Századokon keresztül érdekes módon éltek tovább változatlan formában a népszokások. A farsangi és tavaszi szokások színesek és mulatságosak voltak. Népszerűségnek örvendtek az őszi-téli fonók, fosztók, itt mókás játékokat, csínytevéseket játszottak, így mulatták az időt a kor fiataljai. A rendkívül gazdag lakodalmas szokások között az ősi lányrablás népi motívumai is megtalálhatók. A hatvanas években Oroszlány kulturális élete fokozatosan emelkedett városi szintre, kialakítva sajátos arculatát és hagyományait (Gombkötő, Havasházi, 1964).

Úgy vélem, hogy a bánya nagy szerepet játszott ebben. Nemcsak megélhetést, de szabadidős tevékenységet, kulturális programokat, sportolási lehetőséget és kikapcsolódást is biztosított az itt élőknek. Oroszlányban egy ifjúsági ház, munkásklub, két kultúrterem, egy szélesvásznú és egy normál mozi, valamint egy szabadtéri színpad állt a tömegszórakoztatás és a művelődés szolgálatában. Oroszlány első kulturális létesítményét 1946-ban kezdték el építeni, ez volt a Rajk László Művelődési Otthon. Itt filmszínház működött a hatvanas években. Majd 1958-ban megépült a félezer nézőt befogadó Ady Filmszínház (Gombkötő, Havasházi, 1964). A mozit már lebontották és helyette Jehova tanúinak felépített Királyság Terme áll.

Az újonnan épülő városrészekben a mai Bányász Klubban kapott helyet a művelődési otthon, valamint a kis állománnyal rendelkező könyvtár. Ezek az intézmények átköltöztek egy barakképületbe, majd ebből a korszerűtlen ideiglenes épületből 1961-ben igazi művelődési otthon lett a város kulturális központja. Melynek neve Petőfi Sándor Művelődési Otthon lett. (Gombkötő, Havasházi, 1964).

Művészeti csoportok és szakkörök:

Az első kulturális létesítményben lázasan folyt a színjátszókör tevékenysége. A fiatalok irodalmi színpadot alakítottak, hogy a versmondás, a költészet is létjogosultságot nyerjen a

városban. A művelődés kapcsán egyre nagyobb teret nyert a szakköri munka és a tudományos ismeretterjesztés. A Petőfi Művelődési Otthon profilja és tevékenységi köre egyre gazdagodott, így próbálta maga köré gyűjteni a város idősebb és fiatalabb generációját is. Működött itt képzőművészeti szakkör, bélyeggyűjtő kör, fotó kör is, ami számos érdeklődőt vonzott. A városban működött galambász szakkör is mely 12 tagot számlált, a horgászat viszont népszerűbbnek bizonyult, hiszen 150 taggal rendelkezett. Jelentős klubélet zajlott a városban már a hatvanas években, ehhez szintén jó helyszínt biztosított a Petőfi Művelődési Ház. A faluban működő II. Rákóczi Ferenc Művelődési Otthon kedvező színtér volt a város lakói számára, ahol számos kulturális programot bonyolítottak le. Színjátszó köre egy- egy színmű bemutatásával igyekezett gazdagítani a népművelői programot. Ezen kívül klub-esteket ismeretterjesztő előadásokat rendeztek nagy sikerrel. Oroszlány legfiatalabb kulturális létesítményében a Bokányi Dezső Művelődési Otthonban a város színházi életének kibontakoztatásával próbálkoztak meg. Sajnos a város addig nem rendelkezett korszerű színházteremmel és érdektelenség kísérte a színházi csoportok produkcióit is. Amikor viszont megépült a Bokányi Művelődési Ház onnantól kezdve lett létjogosultsága a színjátszásnak a városban. Az első előadások nagy sikert arattak és telt ház előtt zajlottak, a nagyfokú érdeklődés azt mutatta, hogy sikerült lerakni az igazi színházkultúra alapjait. A tudományos ismeretterjesztés a TIT oroszlányi szervezetének feladata volt, amely 1958-ban alakult meg a városban. Három év alatt több száz előadást tartottak meg, a hallgatóság köre egyre bővült. 1963-ban négy munkásakadémia jött létre a városban, de ezek közül az építők akadémiaja működött a legeredményesebben. Sok érdeklődő járt az előadásokra és a vezetőség szakmai kirándulásokat, összejöveteleket, tapasztalatcserét is szervezett számukra (Gombkötő, Havasházi, 1964).

A bányászok hagyományaikhoz való hűségükről világszerte híresek. A bányászruha társadalmi presztízsével a tűzoltók felszerelése, ruházata vetekedhet. Ahol a világban van kultusza a fűvószenének, ott a bányászok a leghűségesebb hívei azok, és ahol a kórusmuzsika közösségeket képes összetartani, ott megtaláljuk a bányász kórusokat is. Tehát nem véletlen, hogy a kibontakozó bányásztársadalom Oroszlányon is életre hívta a saját zenekarát, ami a mai napig szórakoztatja közönségét. (Haraszi és mtsai.1994).

A Bányász Koncert Fesztivál Fűvószenekar 1945-ben a város zenészerető polgáraiból alakult. Az ugrásszerűen fejlődő bánya nagyfokú támogatása meghozta gyümölcsét, s a zenekar az 1970-es évekre a magyar fűvószenekari világ kiemelkedő együttesévé vált. Rendszeresen szerepelt igényes zenei fesztiválok, versenyeken, mindemellett bányász ünnepek és hagyományos nemzeti ünnepek, sportrendezvények megtisztelő vendége volt és maradt a mai

napig. Az együttes külföldön is népszerűsítette a magyar fúvószenét, így szerepelt Skóciában, Ausztriában, Németországban, Szlovákiában és Csehországban is. A zenekar aktív résztvevője a város kulturális életének. Fellépnek városi rendezvényeken, ünnepeken és a Bányász-nap sem múlhat el az együttes közreműködése nélkül. Az egyre magasabb minőségi színvonalon teljesítő zenekar 2014. március 20-án „Oroszlányért” díszoklevél kitüntetésben részesült 70 évnyi tevékenységéért. (Bodnár és mtsai, 2014). A zenekar céljai között szerepel az igényes művészeti élet fejlesztése Oroszlányban, és vonzaskörzetében, valamint a fúvós zene népszerűsítése, és a fiatalok megszólítása. (Horváth, 2019).

Mai viszonylatban az itt megemlített intézmények közül a Bányász Klub és a II. Rákóczi Művelődési Otthon maradt fenn. A városban még ma is működő kultúraközvetítő intézményeket a következő fejezetben mutatom be.

III.3. A Város kulturális intézményeinek bemutatása

III.3.1. Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár

A városi Művelődési Központ átadásáig igen szűkös anyagi, tárgyi és személyi feltételei voltak az oroszlányi közművelődésnek. Az új művelődési ház régi nevén „Beton” megfelelő feltételeket teremtett a városban a kultúra közvetítésének és egy korszerű könyvtár működtetésének. Az emberek érdeklődése a szakmai, termelési és természettudományi ismeretek irányába tolódott el. Már abban az időben magas volt az érdeklődés a tömegkommunikációs eszközök iránt. A színházi élet is kezdett fellendülni. A ház fontos szerepet töltött be a munkásművelődésben. Üzemi kiállításokat, ismeretterjesztő előadásokat, vidám vetélkedőket, játékokat szerveztek a látogatóknak (Mura, 1985). Ma már az intézmény feladata a magas színvonalú komplex művészeti nevelés (alkotó, színházi, amatőr és reprodukív). A közművelődési feladatok ellátása mellett igyekszik segíteni látogatóit abban, hogy elintézni valóik egy részét náluk is meg tudják oldani. Ezért az alábbi szolgáltatások állnak az ügyfelek rendelkezésére: fénymásolás, terembérlés, nyomtatás, kiállítások szervezése, rendezvényszervezés, klubok támogatása. A központ rendezvénykínálatát a különböző igényekre orientálja. Otthont ad a város klubjainak, civil szervezeteinek, az ismeretterjesztésnek, amatőr alkotóknak. Az itt dolgozók fontos feladatuknak tartják a település szellemi, környezeti, művészeti értékeinek gondozását, a bányász hagyományok megőrzését, ápolását és továbbadását (Bodnár és mtsai, 2014).

Egy városszéli barakképületből 1954-ben indult el az oroszlányi könyvtár története és fejlődött a mai állapotáig. 1991-ben jelentős változás következett be az intézmény életében. Takarékoskodás jogcímen az Oroszlányi Városi Képviselőtestület a Városi Művelődési Központ, a Városi Úttörőház és a Városi Könyvtár összevonásával egy közös igazgatású művelődési intézményt hoztak létre. Az összevont intézmény igazgatója Szabolcs András lett, a könyvtár vezetője pedig Szabolcsné Mészáros Éva. A rendszerváltozás után megváltoztak az olvasói igények és evvel együtt a könyvtáros szakma. Az olvasók által keresett információk már nem csak nyomtatott formában, hanem CD-n, interneten és a számítógépes adatbázisban is fellelhetők. Ennek hatására olyan informatikai fejlődés vette kezdetét, ami új helyzetet alakított ki a könyvtáros szakmai munkában. A számítógép beépült mindennapjainkba és nélkülözhetetlen munkaeszközzé vált. A 80-as, 90-es években állandó hiány mutatkozott a szakirányú felsőfokú végzettségű kollegákban. Majd sikerült ezt a problémát kiküszöbölni, és a kollegák törekedtek arra, hogy a megfelelő képzést megszerezzék. 2012-ben ismét változás történt az intézmény életében. Az önkormányzat úgy döntött, hogy külön művelődési

központként és külön könyvtárként kívánja működtetni az intézményeket. A könyvtár ekkor kapta a Gárdonyi Géza Városi Könyvtár nevet és vezetője Takács Tímea lett (Bodnár és mtsai, 2014). 2020 januárjában ismét névváltozás történt, így az intézmény neve Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár lett. A változások hatására a rendezvények száma megnövekedett, egyre több lett a látogatók száma. Minden hónap utolsó hétfőjén megrendezésre kerül az „Így írnak Ők” programsorozat.¹ A gyermekkönyvtár is számos színes programot szervez az ide látogató gyerekek számára. Minden jeles nap és ünnep előtt a gyermekek különböző programokon vehetnek részt. Márton napi multságok, adventi készülődés, farsangi bál, húsvéti készülődés. Minden évben megrendezésre kerül áprilisban a vers- és prózamondó verseny, melyet nagy érdeklődés övez. Jó a kapcsolat az oktatási-nevelési intézményekkel és a városban működő cégekkel. Nyáron sem kell a gyerekeknek unatkozni, hiszen a nyári táborok is nagy érdeklődésnek örvendenek évről-évre. Az akadálymentesítést is megoldotta az intézmény, hiszen 2022-ben adták át az épület liftjét, így az emeleteken elhelyezkedő egységeket a kerekesszékes látogatók is igénybe tudják venni.²

III.3.2. Bányász Klub

1974 óta a Bányász Klub jelentős helyet foglal el Oroszlány kulturális palettáján. A Klub a város civil életének meghatározó közösségi, közművelődési színtere. Itt szabadidős, kulturális programokat szerveztek és szerveznek még ma is. A bányász kulturális hagyományok ápolása, őrzése mellett fontos szerepet tölt be a nemzeti kulturális örökség védelme is. A Klub 2011-ben bezárt, majd 2013-tól ismét a városlakók szolgálatába állt. Jelentős tevékenységük a klubok, baráti körök, amatőr művészeti együttesek, csoportok és a fűvószenekar fenntartása, kulturális programok, szabadidős rendezvények szervezése. (Bodnár és mtsai, 2014). A Nyugdíjas Bányász Szakszervezet is itt tartja gyűléseit és rendezvényeit. Idén 2023.február 19-én került megrendezésre egy hagyományos disznóvágás és az azt követő ebéd, melyet a nyugdíjas szakszervezet szervezett meg a helyieknek. Számos kiállítást, olvasó estet, táncmultságot és bált rendeznek a Bányász Klub berkein belül az ide látogatók örömeire.

¹ (Letöltés) <https://www.kemma.hu/helyi-kultura/2020/01/kolcsey-nevet-vette-fel-a-beton> (2023.03.14.)

² (Letöltés) <http://www.okszik.hu/intezmenyunk/bemutakozas> (2023.03.14)

III.3.3. Oroszlányi Bányászati Múzeum

A Majki Kamanduli Remeteségtől nem messze található az Oroszlányi Bányászati Múzeum. Ebben a létesítményben gyűjtötték össze az egykori bánya gépi berendezéseit és bányászati relikviáit. Három fő színtere van a múzeumnak itt tekinthetik meg a gyűjteményt, ami izgalmas időutazást tartogat az ide látogató érdeklődők számára. Az épületen belül az oroszlányi szénbányászat történetéről tudhatunk meg sok hasznos információt. Itt őriznek számos bányamérő eszközt, a Vértes hegységre jellemző ásványokat, valamint a fűvószenekar relikviáit. Az épületben berendezésre került egy bányamesteri iroda és egy eredeti diszpécserközpont is. A múzeumban megismerkedhetünk a különböző bányászati szerszámokkal, védőeszközökkel és műszerekkel. Amikor kiérkezünk az udvarra elénk tárulnak a hatalmas „F” elnevezésű gépek. Ezek láncfalas, vágathajtós eszközök, melyeket magyar mérnökök fejlesztettek ki. A gépek mellett helyezkedik el az aknatorony, ami ma már kilátóként üzemel. Az aknatorony alatt aknagépet és kast találhatunk, ami nem más, mint egy speciális bányában használt lift. A csilléket, amelyek megmaradtak az utókornak sokan európai szintű ipartörténeti emlékeknek tartják. Az itt található GAZ-66-os terepjáró teherautó az egyetlen korhűen megmaradt üzemképes darab az országban.³

III.3.4. Oroszlányi Szlovák Tájház

1987-ben nyitotta meg kapuit az oroszlányi Szlovák Tájház, ami egy XIX. század végi telkesgazda házában került berendezésre. Fontos ez a ház a város lakói és a hagyományokat tisztelőik számára. A házban lévő kiállítás az itt élt szlovákok népi kultúráját kívánja megőrizni és bemutatni. A lakóház háromszögletű melynek konyháját és szobáit rendezték be a településen gyűjtött tárgyakból úgy, mintha csak egy skanzenben járnánk. A kiállított tárgyak közül rendkívül érdekesek a mindennapi élet használati eszközei és az egykori oroszlányi viseletet bemutató ruhadarabok is. Az udvaron a pajtában a földművelés eszközei és egy szekér is található. A lakóházzal szemben nyári konyha áll s az alatta elhelyezkedő pincében a tejgazdálkodás és szőlőművelés eszközkészlete látható. A lakosság régen jövedelme kiegészítése érdekében mészégetéssel, fuvarozással és hamuzsírforrással is foglalkozott. Az állandó kiállítás ezekről a feledésbe merülő mesterségekről is megemlékezik.⁴

³ (Letöltés) <https://banyaszatimuzeum.hu> (2023.03.14.)

⁴ (Letöltés) <https://www.oroszlany.hu/a-varos/szlovak> (2023.03.14.)

III.4. Oroszlány sport életének bemutatása

Oroszlány szervezett sportjának az 1925-1945 között működő Levente mozgalom volt a bölcsője. A Leventemozgalom berkeiben létesített Oroszlányi Levente Egyesület Sport Szakosztálya volt minden később alakult ma is működő sportszervezetnek és szervezett sporttevékenységnek az őse. A Levente Egyesület működésének 20 éves időtartama alatt a labdarúgás, lövészet és az atlétika sportágak indultak fejlődésnek. Mikor a város a fejlődés útjára lépett, a bánya igyekezett a sportot is népszerűsíteni és támogatni. Az Oroszlányi Sport Telepet a bánya hozta létre és valamennyi munkatárs a bánya alkalmazottja volt. (Magyar, 2015). Számos beruházást hajtottak végre, melyet az Oroszlányi Szénbányák Vállalat finanszírozott. Így megépültek a városban az első sportlétesítmények. A hetvenes évek második felében felépült az uszoda, majd a városi sportcsarnok, és a város büszkélkedhetett egy tekepályával is. A teremhez kötött versenysportok szinterei az oktatási intézményekben kialakított tornatermek voltak. Az idők során ezek az épületek is elhasználódtak és korszerűtlennek bizonyultak, felújításukra 1997-2011 között került sor. Ezzel párhuzamosan az udvari sportpályákat is jelentősen korszerűsítették. 1946-1996 között működött az Oroszlányi Bányász Sport Kör (OBSK), melynek bázisszervezete szintén az Oroszlányi Szénbányák volt. (Kardics, 2014). A Sport Kör gondoskodott a bánya dolgozóinak rendszeres testedzéséről és sportolásáról, valamint működési területén elősegítette az oktatási intézmények tanulóinak sporttevékenységét. Az OBSK 1963-ban már számos szakosztállyal büszkélkedhetett. Az asztaliteniszezők edzésein 25-30 fiatal gyakorolt és nagy volt a sportág tábora a városban. Az atlétáknak nem volt kiemelkedő sportteljesítményük, de amikor megépült a városban a sport tagozatos általános iskola sok tehetséges fiatallal frissítették a sportágat. A birkózók több helyezést is értek megyei, területi, valamint bányász bajnokságokon. Az egyik legeredményesebb szakosztálya az oroszlányi sportnak a kézilabdázóké volt. A férfi és a női együttesek a legjobbak közé tartoztak a megyében. Oroszlányt „kézilabdás” városként is emlegették a hatvanas években a megyében. Az általános iskolákban és a gimnáziumban is sok diák hódolt ennek a kiváló sportágnak. A kosárlabda szakosztály 1958 óta működött a városban és hosszú ideig az első osztályban szerepelt. Napjainkban is számos sikert aratnak sokak örömeire. A bányászok körében közkedvelt és népszerű sportág volt a teke sport, a városban még női csapat is szerveződött. Színesítette még az itt lakók életét a röplabda, sakk, tenisz és természetjáró szakosztály. A két legnépszerűbb sportág vitathatatlanul a foci és súlyemelés volt. Az Oroszlányi Bányász labdarúgók több nagy sportmúlttal rendelkező városok együtteseivel, mint Sopron, Miskolc, Székesfehérvár, csapataival küzdöttek, hogy az élc csapatba juthassanak. A labdarúgó szakosztály a hatvanas években már országosan ismert kitűnő csapat volt.

Hatalmas siker és szurkolótábor jellemezte az együtttest. A vállalat megbecsülte sportolóit és munkaidő kedvezményt biztosított számukra, hogy a felkészülésüket ezzel is támogassa. A súlyemelő sport helyzete városunkban kedvezően alakult. Oroszlány rövid időn belül a súlyemelés fellegrára lett az országban. Huszka Mihály világ és Európa bajnoki címet szerzett. Sikerei sok városbéli fiatalat vonzottak, hogy kipróbálják ezt a kemény sportágat. A Bányász Súlyemelő Szakosztály a csapatversenyeken kitűnően szerepelt és a város lakói büszkék lehettek sportolóikra (Gombkötő, Havasházi, 1964).

Joggal állíthatjuk azt, hogy a bánya által finanszírozott és támogatott sportélet kiemelkedően fontos szerepet töltött be a város életében. Számos fiatalnak adott esélyt tehetségének kibontakoztatásában és továbbfejlesztésében. A bánya megszűnésével Oroszlány sportja a legfőbb támogatóját veszítette el, ezzel egy időben megszűnt az Oroszlányi Bányász Sport Klub is. A régi szakosztályok helyét átvették a szabadidős egyesületek, valamint más sportágakra is alakultak sportegyesületek. Az önkormányzat kezelésébe kerültek a sportlétesítmények. Az évtizedek alatt erősen leromlott állapotú intézményeket fel kellett újítani és korszerűsíteni kellett őket. Az uszodát 2004-2005-ben, a Sportcsarnokot 2008-ban, és a Sporttelepet, valamint a tekepályát 2007-2009-ben újították fel. A volt Gárdonyi Géza Általános Iskola épületét 2013-ban lebontották, de a tornaterem megmaradt. Az iskolaudvar területén egy műfüves pályát hoztak létre, valamint egy szabadtéri edzőközpontot. (Kardics, 2014). 2016-ban nemzetközi kosárlabda-mérkőzések megrendezésére alkalmas sportcsarnokot adtak át a városban. A régi sportcsarnok mögé felhúzott épület négyezer négyzetméter alapterületű és közel 1500 néző befogadására alkalmas. Ez a csarnok alkalmas kulturális rendezvények megrendezésére, lebonyolítására, valamint a mindennapos testnevelés órák megtartására. Az intézmény hivatalos neve Krajnyik Akác András Sportcsarnok. Névadója Oroszlány legendás kosarasa volt, aki az „Akác” becenévre hallgatott és pályafutása alatt 2500 pontot szerzett. Városunkban több mint 300 gyermek kosárlabdázik versenyszerűen, a bajnokságokon az egyesület 15 csapattal vesz részt sokak öröme.⁵

⁵ (Letöltés) <https://epiteszforum.hu/sportcsarnokot-adtak-at-oroszlanyban> (2023.03.15.)

IV. A bányász hagyományok nyomában

IV.1. Bányásznapok

A falu őslakosainak szokásaiból, mókázásaiból csak kevés maradt fenn és néhány tartotta magát. Az oroszlányi bánya megnyitásával özönlött a sok idegen más szokásokkal, más világnézettel és más lelkeséggel. Ezzel együtt megszűnt a falusi emberek zárt közössége, egymásra utaltsága. De megszűnt a fuvarozás, cselédsors, elzárttság, és a kilátástalanság is. A faluhoz csatlakozó város rohamos fejlődésnek indult, és a szórakozás modernebb formái alakultak ki (Ugrik, 1964).

A bányász lakosság megjelenésével kialakultak ünnepeik, amelyek lassan hagyománnyá váltak, kétségkívül ilyen volt a bányásznap is.

Hazánkban már hosszú évtizedek óta szép hagyomány, hogy szeptember első vasárnapján köszöntik, és ünneplik a bányászokat. Megemlékeznek az 1919. szeptember 6-án eldőrdült csendőrsortűz áldozatairól, szeptember első vasárnapján.⁶

A három napig tartó programsorozat első napján mindig megkoszorúzták a Bányász szobrot a város Fő terén. A Bányász Fúvószenekar térzenével szórakoztatta a kitérkezőket, ekkor kiosztották a kitüntetések a kiváló dolgozóknak. Az 1987-es rendezvénysorozat alkalmával a város a 37. jubileumi bányásznapját tartotta meg. Ötven éve kezdődött a bányászat a szénmedencében, és a 30. születésnapját ünnepelte a vállalat. Amint az egy korabeli újságcikkből is olvasható, a rendezők mindent megtettek azért, hogy a programok színesek, és érdekesek legyenek. Figyelembe vették a különböző korosztályok elvárásait, igényeit. Kiemelt figyelmet fordítottak a legfiatalabbak szórakoztatására. Biztosítottak a gyermekek számára mesefilm nézést, bábelőadást, és manuális foglalkozásokat. A sport szerelmesei is számos lehetőség közül válogathattak, hiszen volt teremfoci, alapfokú teniszbajnokság, és kosárlabda is. Népművészeti és iparművészeti vásár csalogatta a vásárolni vágyókat az utcára. Az esti órákban koncertek, színházi előadások szórakoztatták a rendezvényre kilátogató vendégeket. Fellépett számos híres fővárosi előadóművész is.⁷

Tehát joggal mondhatjuk, hogy a bánya mindent megtett, hogy dolgozói és az oroszlányi lakosság jól szórakozzon.

⁶ (Letöltés) [https://banyaszatimuzeum.hu/hagyomanyok-es-a-banyasznap/\(2023.03.15.\)](https://banyaszatimuzeum.hu/hagyomanyok-es-a-banyasznap/(2023.03.15.))

⁷ (Letöltés) [https://banyaszatimuzeum.hu/mit-jelent-onnek-a-banyasznap-1987/\(2023.03.15.\)](https://banyaszatimuzeum.hu/mit-jelent-onnek-a-banyasznap-1987/(2023.03.15.))

A mai bányásznapiak már az önkormányzat szervezi. 2022. szeptember 2.-án az Oroszlányi Bányászati Múzeum ünnepélyes átadásával vette kezdetét a 72. bányásznapi. A majki kiállítóhelyen helytörténeti dokumentumok, tárlati anyagok bemutatása is megvalósulhatott. A rendezvényépület és tér, valamint az ezeket kiszolgáló infrastruktúra kialakítása is megtörtént. A talpalávalót a Bányász Koncert Fesztivál Fúvószenekar szolgáltatta úgy, mint régen. A rendezvénysorozat 2. napján szintén tartalmas programok várták a látogatókat. A közönséget döttó és autóbusz szállította a helyszínekre. Nagyszerű idő, nagy étel és italválaszték, valamint igazi vidámparki hangulat várta a szórakozni vágyókat. Színesítette az eseményeket a már 9 éve megrendezésre kerülő csillatoló verseny, amelyen 7 csapat mérte össze erejét. Mindeközben színes színpadi produkciókkal szórakoztatták a nagyérdeműt. Az utolsó nap vasárnap 25 csapat részvételével megrendezték a 8. Bányász Ételek Főzőversenyét. A nap fénypontja a bányásznapi kerékpártúra eredményhirdetése volt. az indulók között egy női és egy férfi kerékpárt sorsoltak ki.⁸

IV.2. A szakestélyek világa

Szakestélyeket még ma is rendez a helyi szakszervezet, ahol felelevenítik a régi szép idöket és együtt mókáznak, szórakoznak.

Ezek az összejövetelek a Selmeci diákhagyományokra vezethetők vissza. Az első szakestélyek elsősorban szakmai jellegű kérdéseket megvitató összejövetelek voltak, amelyek végén a mulatozás, tréfálkozás is nagy szerepet kapott. A későbbiekben a szakmai jelleg egyre inkább háttérbe szorult és a jókedv, a szórakozás került előtérbe. Egy hagyományos szakestély úgy zajlik, hogy a résztvevők felöltik egyenruhájukat, tehát megadják a módját a mulatozásnak. A résztvevők szalagot viselnek. A szakestélyek elnöke a Praeses (préses) az ő szava szent, amit ő mond az úgy van, feladata az est lebonyolítása és a további tisztségviselők kijelölése. A szalag, amit ő visel fehér, mert ő fedhetetlen. A háznagy a Major Domus, aki elkészíti a házirendet, amit az elnök hitelesít. A Major Domus gondoskodik a teremről, a sörről és a zsíros kenyerről, az ő szalagja kék. Az úgymond kezdő „sötét balekság” irányítása a Fuchsmajor (fuxmajor) balekcsósz feladata. Ha valaki szólni kíván az est folyamán, azt a balekcsósznek kell jóváhagynia, ő közvetít az elnöknek, olyan, mint egy tolmács. Szalagja fekete színű. A nótázás velejárója az esteknek, a nótabíró a Cantus praeses (kantusz prézesz). Feladata a sok szép bányász nóta éneklése a szakest során. Szalagja azért piros, mert szívből énekel. Van egy

⁸ (Letöltés) <https://banyaszatimuzeum.hu/banyasznap-a-banyaszati-muzeumban/> (2023.03.15.)

személy, aki olyan, mint egy visszhang, hiszen az éneklőket túl kell harsogni, ő a Contrapunct (kontrapunkt) szalagja sárga színű. A Garatőrök feladata nem más, mint az, hogy a bányászok mindig színültig legyenek sörrel. A bányászok mindig, még ilyenkor is gondolnak egymásra, tehát a lerészegedett „firmákat” az est fuvarosai elszállítják haza, hogy kipihenhessék a nagy fáradoalmakat (Németh, 2002).

V. Önálló kutatómunka bemutatása

Kutatómunkám eszközeül az interjú módszerét választottam. Strukturált interjúkérdésekkel dolgoztam, ami segítette a feltáró munkám, valamint biztosította interjúalanyaim számára a könnyebb válaszadást. Úgy érzem, hogy ettől még inkább tartalmasabbá és személyesebbé vált az interjúhelyzet.

Interjúalanyaim kiválasztása során törekedtem arra, hogy több korosztályt keressek meg, így két generációt sikerült megszólaltatnom. A különböző generációk véleményét, tapasztalatait, élményeit hallgatva rá kellett jönnöm, hogy sok a hasonlóság. Az adatközlők egyike már szép kort megélt, és betöltötte a 85. életévét, a legfiatalabb pedig nemrég ünnepelte az 51. születésnapját. Fontosnak tartottam dolgozatom szempontjából egy olyan személy megkérdezését is, aki még a mai napig aktívan részt vesz az oroszországi bányász hagyományok ápolásában, hiszen a nyugdíjas szakszervezet elnöke. Torma Lajos sok értékes információval és történettel ismertetett meg, és megtisztelőnek tartja, hogy dolgozat készül a bányászokról és életükről. Az interjúkat az adatközlők otthonában bonyolítottam le, családias, oldott hangulatban.

Megtisztelő és egyben megható volt, hogy számomra ismeretlen emberek beengedtek otthonaikba, és nagy beleéléssel, könnyes szemmel beszéltek múltjukról és az életükről.

Következő kutatásom célja az volt, hogy megtudjam hogyan alakultak a bányásznap programok Oroszlányban, és milyen volt a látogatottságuk. Az utóbbi kilenc, tíz év rendezvényeit vizsgáltam 2013-2022-ig, (sajnos volt olyan év, 2020, amikor nem tudtak megtartani egyes programokat a covid fertőzés miatt, ez vonatkozott a főzőversenyre, koncertekre, fúvószenekari találkozóra és a mécseses felvonulásra), amelyek között szerepelt a koszorúzás, csilletoló verseny, főzőverseny, könnyűzenei koncertek, kiállítások, fúvószenekari találkozó és a mécseses felvonulás. Az új programokkal az volt a célja a városnak, hogy a hagyományokat megőrizték, és az utókornak átadják. Változtak az idők és a rendezvényeknek is változniuk kellett. Kutatásomhoz az adatokat a Kölcsey Ferenc Művelődési Központ

statisztikai kimutatása szolgáltatta. Az eredményeket diagramokon szemléltettem, és színes fotókat mellékeltem hozzá.

VI. Interjúelemzés

Interjúkészítésem első kérdései között szerepelt a származás, elsősorban tisztázni szerettem volna, hogy a megkérdezettek helyi lakosok-e vagy betelepültek. Erre azért voltam kíváncsi, mert a szakirodalmakban hosszasan kitértek rá, hogy a bányászokat más megyékből toborozták városunkba. A bányának szüksége volt a munkaerőre, ezért toborzással tudott elegendő munkást találni. Számos megyéből kerültek ide fiatalok és szakképzett bányász férfiak is családjakkal. Békésből, Baranyából, Zalából, Borsodból, sőt még Brennbergbányáról is jöttek ide szép számmal. A bánya megnyitása után a legtöbb ember viszont Tatabányáról érkezett. A megkérdezettek többsége is más megyékből jött a bányászvárosba. Ketten Zala megyéből, ketten Békés megyéből jöttek, egy válaszdó Borsodból települt ide, és hárman oroslányiak.

Arra a kérdésre, hogy mi hozta ide az embereket, sokan azt válaszolták, hogy a megfelelő anyagi juttatások nagyon kecsegtetőek voltak számukra. S. J., aki fiatakként az elsők között kezdte meg munkásságát, azt válaszolta, hogy a katonai szolgálati idő lecsökkent 3 hónapra azoknak, akik lementek a bányába, *„tehát jöttem, és boldog voltam, hogy felvettek a 17-es aknára”*. Sokakat az is vonzott, hogy könnyebben lehetett lakáshoz jutni, és aki aláírt a bányánál tíz évet, az igényelhetett vissza nem térítendő hitelt, és nem utolsó sorban magas jövedelmet kapott. T. L. szavai alátámasztják mindezt: *„Azért vállaltam itt munkát, mert nagyon jól fizetett és könnyen lehetett lakáshoz jutni. A bánya kedvezményes hitelt biztosított annak a dolgozónak, aki aláírt tíz évet”*. Vagyis mindkét vizsgált generáció az anyagi javak miatt jött a bányába, és csak ez után vált az életük részévé a bányászkodás.

A harmadik kérdésemre egyöntetűen nemleges választ kaptam mindegyik válaszdótól. Arra voltam kíváncsi, hogy a leszármazottak folytatták-e a bányász mesterséget. A válaszokból az derült ki számomra, hogy nem erőltette senki ezt a mesterséget bármennyire is szerette, és ragaszkodott hozzá. Ahogy Z. B. megfogalmazta *„Egyik fiam sem lett bányász, nem is erőltettem nekik.”*

Fontosnak tartottam megtudni azt a megkérdezettektől, hogy tartják -e még a kapcsolatot a régi munkatársaikkal, mennyire ápolják a régi barátságokat, kötelékeket. Úgy vélem, hogy ez a kiindulópontja annak, hogy fennmaradjanak a hagyományok és szokások. Erre a kérdésre egybehangzóan igennel feleltek a válaszdók. Mindenki számára nagyon fontos, hogy összejöjjenek, és ha nem is mindennapi szinten, de tartják a kapcsolatot. A szakszervezet ebben jelentős szerepet vállal, hiszen a megkérdezettek többsége szakszervezeti tag, és az általuk szervezett programokon is részt vesznek. Itt tudnak egymással találkozni, beszélgetni, valamint a hagyományok ápolása szempontjából is nagyon fontos összetartó kapocs. Ennél a kérdésnél

a legidősebb válaszadó arra hivatkozott, hogy tartaná a kapcsolatot, de sajnos már elment az idő, és kevesen élnek az ő korosztályából. S. J. válaszából kiderül: *”Tartanám persze, de az én korosztályomból sajnos nagyon kevesen maradtunk, és aki él, az is többnyire betegeskedik. Ha összefutunk, akkor beszélgetünk a régi szép időkről”*. A szakszervezet összejöveteleire már régen nem jár el, mert átadta a stafétát a fiataloknak. Viszont még élnek olyan erős baráti kötelékek, amelyek a mai napig fennmaradtak. M. Z. úgy vallja, hogy *„Igen szoros barátságok szövődtek köztünk a bányász évek alatt. Van két jó barátom, akikkel egy brigádban voltunk, velük és családjikkal még mindig összejárunk, együtt szilveszterezünk, sőt régebben még nyaralni is együtt jártunk”*.

Sokat töprengtem azon, hogy ezeknek az embereknek miért olyan fontos, hogy összetartsanak, keressék egymás társaságát, hiszen a bánya bezárt, és igazából már semmi nem köti össze őket. Ebben tévedtem, mert a válaszokból kiderült, hogy mi az, ami meghatározó és értékes számukra. Arra jöttem rá, hogy ezeknek a bányászoknak nagyon fontos volt, és még ma is fontos a tisztelet, az összetartás és az összetartozás érzése. Örök barátságok szövődtek, és a kemény, erőt próbáló munka során nem tudtak mást tenni, csak egymásra számítani. Megbízta egymásban, számítottak egymásra, és ez még ma is így van. Olyan ez sokuk számára, mint a testvéri szeretet. Az összetartás, a tisztelet és a bajtársiasság mind jellemezte az ő kapcsolatukat, sajnos ez napjainkban már egyre jobban veszendőben van. Mindkét generáció számára a fent említett értékek nagyon fontosnak mondhatók. Ez azért alakulhatott ki, mert az itt dolgozó emberek hasonló szemlélettel rendelkeztek, ami meghatározta őket munkájuk során. Z. B. szerint *„A szakma, a bányászat az, ami hajtott régen bennünket, és ez a mai napig megmaradt. Nagyon tiszteltük egymást régen, és sokat segítettünk egymásnak. Úgy gondolom, hogy ez a tisztelet tart össze minket még most is”*.

Hobbija általában minden embernek van, és ezt szerettem volna megtudni válaszadóimtól is. Kíváncsi voltam arra, hogy szabadidejüket, ha volt, akkor mivel töltötték, miként tudtak kikapcsolódni a mindennapok során. A 1980-as években Oroszlányon nagy divatja volt a kiskerteknek és a kertészkedésnek. Ez hozzá tartozott a munkásemberek mindennapjaihoz. Itt meg tudták termelni a konyhakerti növényeket, ez jó időtöltésnek, kikapcsolódásnak bizonyult. A válaszadók közül négy vallotta, hogy nagyon szeret kertészkedni, és ez számára a legjobb kikapcsolódás még ma is. H. J. elmondta: *„Nagy családi házat építettem és igen nagy kert tartozik hozzá, amit gondozni, művelni kell. Tehát a kertészkedés számomra nagyon fontos elfoglaltság volt és még ma is az.”* A második helyen a horgászat végzett, ketten is hódoltak ennek a kiváló hobbinak, és szintén a mai napig kitartóan pecáznak. Az egyik megkérdezett az Égeresi Sporthorgász Egyesület titkára, tehát mindennapjai része a horgászat. Akadt olyan

válaszadó, Sz.Gy., aki fafaragással kezdett foglalkozni, amikor még aktívan dolgozott a bányánál, és ma már megrendelésre is készít néhány munkát. *„A fafaragás volt a hobbi, és még most is az. Igazából 10 éve merültem el benne. Megrendelésre is készítek néhány munkát, de inkább csak a családnak ajándékba, különböző alkalmakra”*. A hobbik között még szerepelt túrázás, kirándulás, motorozás, testépítés is. Tehát mindenki megtalálta a hozzá közel álló elfoglaltságot. Az idősebb generáció képviselői inkább választották a horgászatot, kertészkedést, és ahogy az idő haladt előre, a fiataloknál már megjelentek modernebb, lendületesebb elfoglaltságok is, mint a síelés, motorozás, testépítés.

A következő kérdésem kapcsán szerettem volna megtudni, hogy a megkérdezettek tagjai -e valamely hagyományörző csoportnak, szervezetnek. Két válaszadó kivételével mindenki szakszervezeti tag még a mai napig. Akik nem lettek szakszervezeti tagok, azok a fiatalabb generáció képviselői. Ők úgy vélekedtek, hogy soha nem szerettek volna belépni, és ebből nem származott nekik semmiféle hátrányuk. A nyugdíjas bányász szakszervezet sokat tesz azért, hogy a volt bányász kollégák szervezett keretek között tudjanak találkozni, kapcsolatot tartani, és rendszeresen szerveznek összejöveteleket számukra. A programok között szerepelnek koszorúzások, nőnap-i köszöntés, szakestélyek, és a legutóbb disznóvágás is megjelent a repertoárjukban. T. L. hozzátette, aki OBDSZ elnökségi tag: *„Kezdeményezésemre létrehoztunk egy alapot az elhunyt bányászok családjainak, hozzátartozóinak megsegítésére, melynek neve a következő: Oroszlányi Bányász Kegyeleti és Szolidaritási Alapítvány”*.

Kutatásom során egy jelentős kérdéshez jutottam el, ennél a pontnál arra voltam kíváncsi, hogy kinek mennyire fontos a hagyományok megőrzése, és miért? Egyöntetűen mind a nyolc válaszadónak szívügye az oroszlányi bányászati hagyományok fenntartása és éltetése. Az interjúk kapcsán megfogalmazódott, hogy a hagyományok nagyon kellene, főleg a mai világban, mert sajnos lassan eltűnnek az életünkből. Ennek segítségével majd átörökíthetjük gyermekeinknek azokat az értéket, amelyeket fontosnak tartunk. A bányászat a megélhetést és az életet jelentette az embereknek, ezért van még az emlékének mindig létjogosultsága. Sz. Gy. -nek van egy saját gyűjteménye bányász relikviákból, amely olyan, mint egy múzeum. Itt különböző szerszámok, bányamentő készülékek, korsók, fókók vannak kihelyezve. Ő így emlékezik. (1.-6. sz. képösszeállítás).

Ahogy M. Z. megfogalmazta: *„Azért fontos a régi örökség megőrzése, hogy megmaradjon az utókor számára. Ha nem figyelünk oda, ahogy a bánya eltűnt, vele együtt a hagyományok is eltűnnek majd”*.

A bányában kemény munka várta a férfiakat, ez után szükség volt egy kis pihenésre. E kérdés kapcsán a szórakozási, kikapcsolódási lehetőségeket szerettem volna felderíteni, érdekelt, hogy milyen lehetőségek álltak rendelkezésre ezen a téren. A helyi Bányász Klub volt az az intézmény, ahova a megkérdezettek közül négyen rendszeresen jártak: táncolni, szórakozni, szilveszterezni. Itt a válaszadók közül hárman az idősebb generációt képviselik, és egy személy fiatalabb. Oroszlányon ebben az időben nagy népszerűségnek örvendett a Klub, és sok bányász látogatta a tartalmas kikapcsolódás reményében. Az intézmény a mai napig nagy hangsúlyt fektet a bányászati hagyományok ápolására, és a szakszervezeti üléseket is itt tartják meg. Két bányász megemlítette, hogy ők igénybe vették a bánya siófoki üdülőjét, és ha teheték a nyarakat igyekeztek ott tölteni. Ilyenkor beutalót kellett igényelni, és a bányászok családjakkal eltölthettek két hetet a vállalat üdülőjében. Z. B. a következőket mondta ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban: *„A bányának volt üdülője Siófokon, oda jártunk rendszeresen a családdal nyaralni. Otthon a Bányász Klubba, ha akadt kedvünkre való rendezvény elmentünk rá a feleségemmel. Színházi előadásokat is szívesen látogattunk”*. A következő két válaszadó, akik a fiatalabb generációt képviselik, nem vette igénybe sem a Bányász Klub, sem a vállalati üdülő szolgáltatásait. Elmondásuk szerint inkább szűk családi körben kapcsolódtak ki.

Amint az a szakirodalmakból is kiderült Oroszlányban virágzott a sportélet, és a sportolni vágyóknak rengeteg szakosztály állt rendelkezésére. Ezért tartottam fontosnak megkérdezni, hogy ki milyen sporttevékenységet gyakorol-akkor, amikor még aktívan dolgozott. Az első megkérdezett elmondta, hogy ő nem sportolt semmit, mert munka után már nem jutott rá ideje, egyszer viszont kipróbálta az ejtőernyőzést. A foci a városban nagyon népszerű volt, és igen jó eredményeket ért el az oroszlányi bányász futball csapata. A bánya nagyban támogatta a sportéletet. Azok, akik versenyszerűen futballoztak, kaptak a bányától munkaidő kedvezményt, hogy el tudjanak járni az edzésekre. Az interjúkban megkérdezettek közül, azok, akik a fiatalabb generációt képviselik öten fociztak, ha nem is rendszeresen, de hobbi szinten üzték ezt a sportágat. A legfiatalabb megkérdezett, a biciklizést választotta, valamint H. T. versenyszerűen súlyt emelt, ami a városban nagyon színvonalasan működött, és olimpiai bajnokok is kerültek ki Oroszlányból. *„Igen sportoltam 10 évig súlyemelő voltam elég jó eredménnyel. Amikor elkezdtem aktívan dolgozni a munka már nem engedte, és a család is lefoglalt, meg az építkezés”*.

A következő két kérdés szorosan összefüggött egymással, ezért ezeket együtt tárgyalom. Tavaly szeptemberben rendezték meg Oroszlányban a 71. bányásznapot, amely nagy jelentőséggel bír a városban. Arra szerettem volna válaszokat kapni, hogy a megkérdezettek kijárnak -e még a bányásznapokra, és szerintük miben változott az évek során ez a rendezvénysorozat. A nyolc

válaszadó közül heten egyöntetűen, azt a választ adták, hogy természetesen kilátogatnak, és nagyon fontos számukra ez a három nap még a mai napig is. N.L., aki 1957-es születésű már csak ritkán megy ki a bányásznapi programokra helyette inkább a kertészkedést, és a horgászatot választja.” *Mostanában már nem, vagy csak nagyon ritkán megyek ki. Ebben az időszakban szeptember első hétvégén sajnos nem vagyok itt Oroszlányban, hanem a baki kertemben tartózkodom, és a szőlővel foglalkozom.*”. Az igennel válaszolóknak természetes, hogy részt vegyenek a városban megszervezett programokon, hiszen jó találkozni a régi ismerősökkel, kollégákkal, barátokkal. H.J. szavait idézve: „*Természetesen kijárok. Mindegyiken részt vettem, és ameddig tehetem ki fogok menni*”.

Az, hogy mikor volt jobb, régen vagy most, közel azonos válaszok születtek. Egy válaszadó gondolta úgy, hogy nem változott semmit, és egy válaszadó azon a véleményen volt, hogy azért kevesebb napjainkban a látogatók száma, mert kint szervezik meg a régi XX-as akna területén a rendezvényeket. Sokaknak ez a terület messze van a várostól, és inkább oda nem gyalogolnak ki. A többség viszont úgy vélekedik a mai bányásznapi programokról, hogy már nem olyan nagyszabású a programsorozat, nincs rá annyi pénz, és sokan már megöregedtek vagy nem is élnek. S.J., aki már 85 éves elmúlt így emlékszik vissza: „*Én úgy emlékszem, hogy régen nagyobb volt, több ember látogatott ki rá, és más jellegű fellépők voltak, mint ma. De persze változott a világ, változnak az emberek is. Haladni kell a korral*”. Az igazság valójában az, hogy régen ezen a három napon az egész város a bányásznapi rendezvények szolgálatába állt. Mindenhol árusok, sportrendezvények, előadások, zajlottak. Nagy volt a látogatók száma, és ez olyan ünnep volt a város életében, ami nagyon nagy tömegeket vonzott. T. L. úgy gondolja, hogy:” *Régen nagyobb tömegeket vonzott a rendezvény, 2-3 400 fős sátorral zajlott a kitelepülés, és ezek a sátrak általában szépen meg is teltek látogatókkal. Természetesen próbáljuk a régi időket visszaidézni, de már nem tudjuk. Kisebbség a rendezvények kevesebben kíváncsiak rá, de a majorette, a népdalkör és a fúvós zenekar még mindig a topon van. Nagyon hálásak vagyunk nekik a teljesítményükért.*”

A válaszadók közül ketten azon a véleményen vannak, hogy olyan ma is, mint régen, és az a jó, hogy egyáltalán megrendezésre kerül. A többiek viszont úgy vélik, hogy régen azért volt jobb, mert fiatalok voltak, és még működött a bánya. T. L. úgy gondolja „*Én ugyan úgy élvezem ma is a Bányásznapi napokat, mint akkor régen, amikor még működött a bánya. Más világ volt akkor és más világ van ma, de örülök, hogy legalább fennmaradtak a régi hagyományaink, és le tudjuk bonyolítani ezt a három napot ilyen színvonalal. A régi szép időkben még aktív dolgozóként jártam ki a rendezvényre, ma viszont én találom ki, hogy mi legyen a program. Először ez egy kicsit furcsa volt, de mára már megszoktam*”.

Szerettem volna megkérdezni interjúalanyaimat arról, hogy kinek milyen jellemző bányászati hagyomány jut eszébe, és esetleg fel tudja -e azt idézni. Nagy általánosságban a koszorúzásokról, megemlékezésekről tudtak beszélni, és felelevenítettek néhány személyes emléket ezekkel az eseményekkel kapcsolatban. A koszorúzásokra általában bányásznapon és Szent Borbála napján kerül sor. Az utóbbin megkoszorúzzák a Borbála telepi Szent Borbála szobrot, a bányásznapi koszorúzáskor pedig a város Fő terén koszorúznak az elhunyt bányászok emlékének tisztelegve. Sz. Gy. a következőket mondta evvel kapcsolatban: *„A bányásznapokon pénteken bent a városban a bányász szobornál koszorúznak. Másnap Majkon a Bányászati Múzeumban szintén tartanak koszorúzást, és ilyenkor a közelmúltban elhunyt bányászokért kopogtatnak, a bányász fokossal. Ilyenkor felsorolják a neveket, és minden név után hallhatunk egy koppantást. Így búcsúznak végleg el a régi kollégáktól”*.

Amikor a bánya bezárt, sokaknak el kellett gondolkodnia azon, hogy hova induljon tovább, hol találjon munkát és mihez kezdjen. Később a városban az ipari park létrehozásával igyekeztek számos munkahelyet teremteni, és Oroszlány ugrásszerű fejlődésnek indult. Oroszlány gazdasági szerkezete teljesen átalakult, így a város korszerű iparral rendelkező településsé tudott fejlődni. Ezzel kapcsolatban érdekelt tehát, hogy az interjúban felkért személyek, miként élték meg a bánya bezárását. A válaszokból kiderült, hogy senkinek nem volt közömbös a bezárás, és mindenkit mélyen érintett. Itt ismét a legidősebb válaszadó S.J. válaszát szeretném idézni *” 1990-ben nyugdíjba vonultam és engem ez már kevésbé érintett. Sajnáltam a fiatalokat, akik még benne voltak. Egyszer kétszer nosztalgiából kimentem oda, de többször nem akartam, mert sajnáltam a múltat”* Szomorúan vették tudomásul, hogy nincs többé, túl kellett rajta lépni. Ahogy M. Z. hozzászólásából kiderül *„Én azt gondolom, hogy egy korszak lezárult és ezt tudomásul kell venni kár érte siránkozni, mert úgysem tehetünk ellene semmit. Azt is el kell fogadnunk, hogy nincs szükség már a barnaszénre”*.

Az interjú végén megkértem válaszadóimat arra, hogy üzenjenek valamit a fiataloknak, a jövő nemzedékének azzal kapcsolatban, hogy miért fontos a hagyományok tisztelete, megbecsülése. Az üzenetek azt tükrözik számomra, hogy mindenkinek nagyon meghatározó élményt jelentett, hogy a bányában dolgozhatott, itt tisztelték, becsülték az emberek egymást. A fiataloknak meg kell érteniük azt, hogy ami régi, nem biztos, hogy elavult és haszontalan, valójában az értékeket kell megőrizni. Bátran kell emlékeznünk, hiszen az emlékeken keresztül él tovább a hagyomány. Interjúim kérdéskörét nem is zárhatnám frappánsabban, minthogy megszólaltatom mindkét generáció képviselőit a témával kapcsolatban.

Z. B., aki 76 esztendősen úgy vélekedik erről: *„Ez egy nagyon nehéz szakma volt, én mégis szerettem. Sajnos a fiatalok előbb-utóbb teljesen elfelejtik. Ezért, amíg lehetséges a fennmaradó értékeket meg kell menteni és át kell adni az utókornak. Csak így tudjuk megőrizni hagyományainkat, hogy ameddig élünk folytatjuk”*

A legfiatalabb válaszadó Sz. Gy. szépen megfogalmazta mindazt, amit a kérdéssel kapcsolatban gondolt: *„Ha nincs múltunk, jövőnk sincs. A múltunkat meg kell becsülnünk, hogy boldogulhassunk az életben. Nem szabad elfelejteni azt, amit az elődjeinktől láttunk, tanultunk. Én ezt üzenném a fiatalabb generációknak”*.

VII. A bányásznapi programok látogatottsága 2013 és 2022 között

Koszorúzás a „Bányászok” szobornál

1976-ban a bányásznapi alkalmával került átadásra a városközpontban Vasas Károly alkotása, a Bányászok. Ettől az időtől kezdve a pénteki bányásznapi ünnepség itt kezdődik a koszorúzási ünnepséggel. Ez a hagyomány máig megmaradt a település különböző pontjain a vasárnapi zenés ébresztővel együtt.

A Bányászok szobornál a koszorúzások alkalmával a megjelenteket az Oroszlányi Bányász Koncert Fesztivál Fúvószenekar köszönti. Az ünnepi beszédek után kerül sor az oklevelek, kitüntetések átadására. Megható látni a téren a bányász egyenruhába felöltözötteket, akik büszkén viselik a fekete, arany gombokkal díszített ruhát. Az interjúk készítése során is kiderült, hogy a Fő téren zajló koszorúzáson szinte minden bányász részt vesz. (7. sz. kép)

Az adatsorból kitűnik, hogy átlagosan 400-500 fő vesz részt ezen az ünnepi megemlékezésen. Ez alól kivétel a 2020-as év, amikor is a központi bányásznapi ünnepségnek Oroszlány város adott volna helyet, de sajnos a vírushelyzetre való tekintettel több rendezvényt lemondtak. Ennek ellenére nagyon sokan vettek részt ezen az eseményen is. Csodálatos pillanatok, amikor a város központi terén a bányászruhában megjelentek büszkén hallgatják gyerekeikkel, unokáikkal a Bányász zenekart. (1. sz. diagram)

1.sz. diagram A Bányász szobornál a résztvevők száma.

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

A bányásznapi alkalmából még két helyen van koszorúzás: az egykori Márkushegyi Bányáüzemben felállított emlékműnél és az Oroszlányi Bányászati Múzeumba a „Bányászheők falánál”.

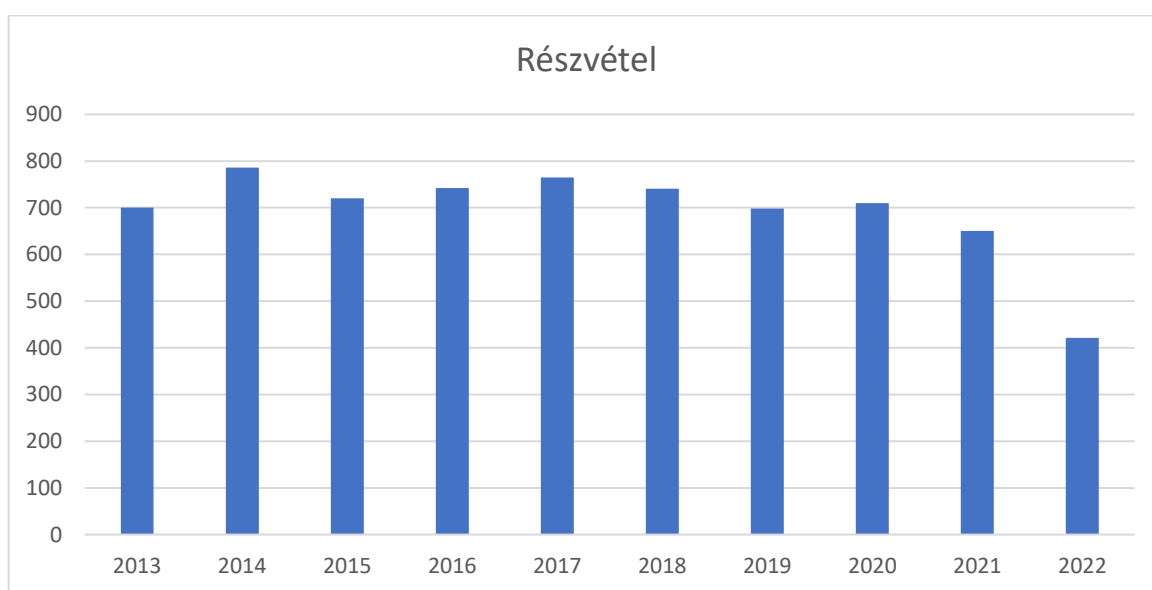
Csilletoló verseny

Az oroszlányi bányásznapi egyik legérdekesebb programjai közé tartozik a csilletoló verseny.

2013-ban a 100. évét ünneplő Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezetének tiszteletére rendezték meg első alkalommal a programot. Az ötlet a megyeszékhely városától származik, ahol már több éven keresztül került megrendezésre ez a megmérettetés.

A szervezők nem is gondolták volna, hogy ekkora sikere lesz az első, hagyományteremtő versenynek, ami a mai napig töretlen sikerrel folyik. Oroszlány város legforgalmasabb utcájának egy lezárt részén folyik a verseny, egy 300 kilogrammot nyomó csille várt arra, hogy a jelentkező csapatok menjen vele egy kört. Ez a feladat nem egyszerű, mert a pálya több ponton is lelassítja a versenyzőket, de az út mindkét szélén többszáz ember hangosan buzdítja a vállalkozó szellemű versenyzőket. Munkahelyi-, baráti társaságok, vezető tisztségviselők alkotnak egy csapatot, ahol a közös összefogás eredményeként célba ér a csille. (8. sz. kép)

Az adatokból láthatjuk, hogy nagyjából állandó részvételt hoz a rendezvény évről-évre. Jelentősebb visszaesés a 2022-es évben volt tapasztalható. Ez annak tudható be, hogy ettől az évtől a programok jelentős részét az Oroszlányi Bányászati Múzeum területén rendezték meg. Ez a terület alkalmas a rendezvények megszervezésére, de mivel a város külterületén helyezkedik el nehezebb a kijutás. Ez lehetett az oka, hogy a nézőszám visszaesett ebben az évben. A szervezők a 2023-ban ezen változtatni szeretnének. Lehetőségként felmerült, hogy a verseny ismét a városban kerüljön megrendezésre. (2. sz. diagram)

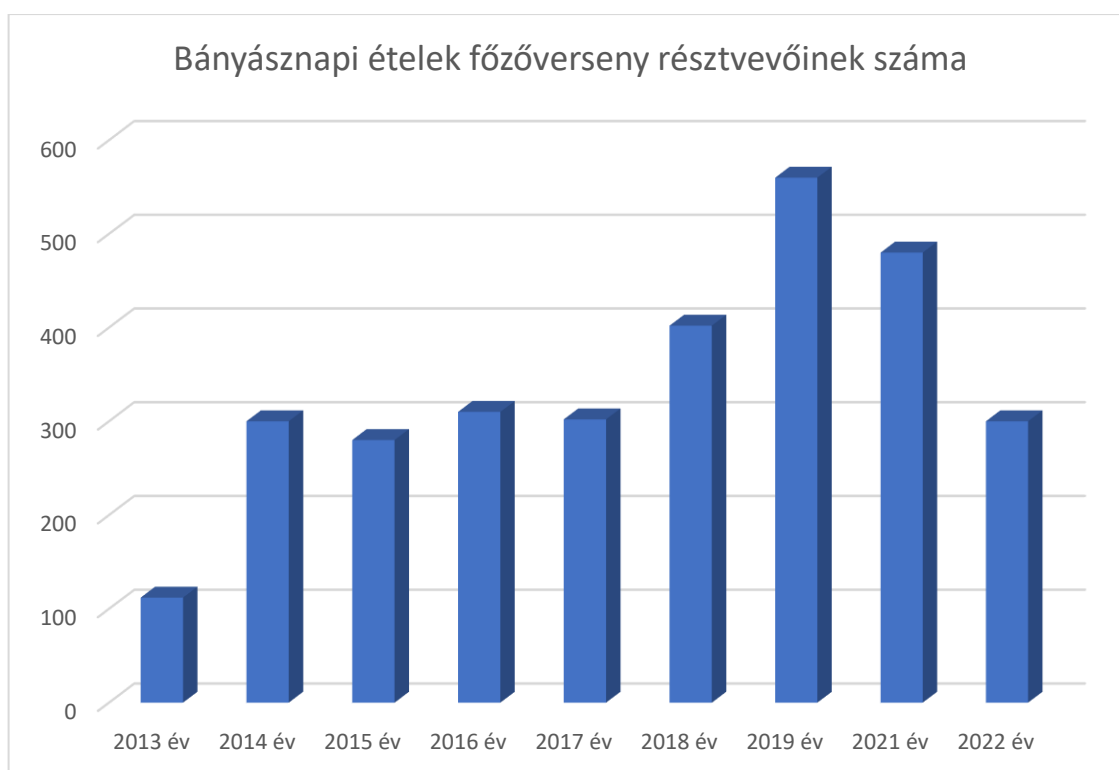
2.sz. diagram: Részvétel

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

Bányász ételek főzőversenye

2013-ban került sor első alkalommal megrendezésre a főzőverseny, ami a mai napig töretlen sikerrel zajlik. Helyszínül a Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár mögötti terület, az uszoda területe és az Oroszlányi Bányászati Múzeum szolgál. Munkahelyi, baráti, családi közösségek alkotnak egy-egy csapatot és együtt készítik el az ételt, amit majd a zsűri tagjai „minősítenek”. Az ételek között megtalálhatóak a hagyományos bányász ételek, szlovák és más nemzetiségek jellegzetes ételei is. A rendezvény piknik jellegű, a csapatok által elkészített ételeket a lelkes szurkoló közönség el is fogyasztja. A 2020-as évben ez a rendezvény elmaradt. (9. sz. kép)

Az adatsorokból megfigyelhető, hogy a vasárnapi napon megrendezésre kerülő versenyen egyre több a résztvevők száma. A legmagasabb a 2019-es év, de a többi év során és 300-500 fő között volt. Az egykori bányászok is egy-egy csapattal képviseltetik magukat és jellemzően „bányászos” ételeket (pörkölt, lecsó) készítik el. A főzésre összegyűlt kis társaságok között lelkes „receptcsere” is zajlik, de vannak úgynevezett „titkos receptek is”, amit a „szakácsok” titokba tartanak. Elgondolkodtató, hogy a közel tíz éve zajló verseny dobogós helyezettek ételeinek receptjét egy kis kiadványba megjelentessék. (3. sz. diagram)

3. sz. diagram: Bányásznapi ételek főzőverseny résztvevőinek száma.

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

Könnyűzenei koncertek a bányásznapi keretében

Hatalmas tömeget megmozgatók a könnyűzenei koncertek, ahol népszerű zenekarokat, előadókat hívnak meg a rendező intézmények, szervezetek. A közönség sorai között nagyon sok nem oroszlányi lakos is részt vesz. Akár az ország másik végéből, határon túlról is ellátogatnak a lelkes rajongók egy-egy általuk kedvelt együttes fellépésére. A 2020-as évben elmaradtak a koncertek. (10. sz. kép)

Az adatsorokból megfigyelhető, hogy ezek a rendezvények éves szinten összesen több mint 3000 résztvevőt vonzottak a színpad elé. Neves előadók léptek fel és nem utolsósorban ezek a koncertek ingyenesek voltak és ezáltal sok ember eljött akár határon túlról is. (4. sz. diagram)

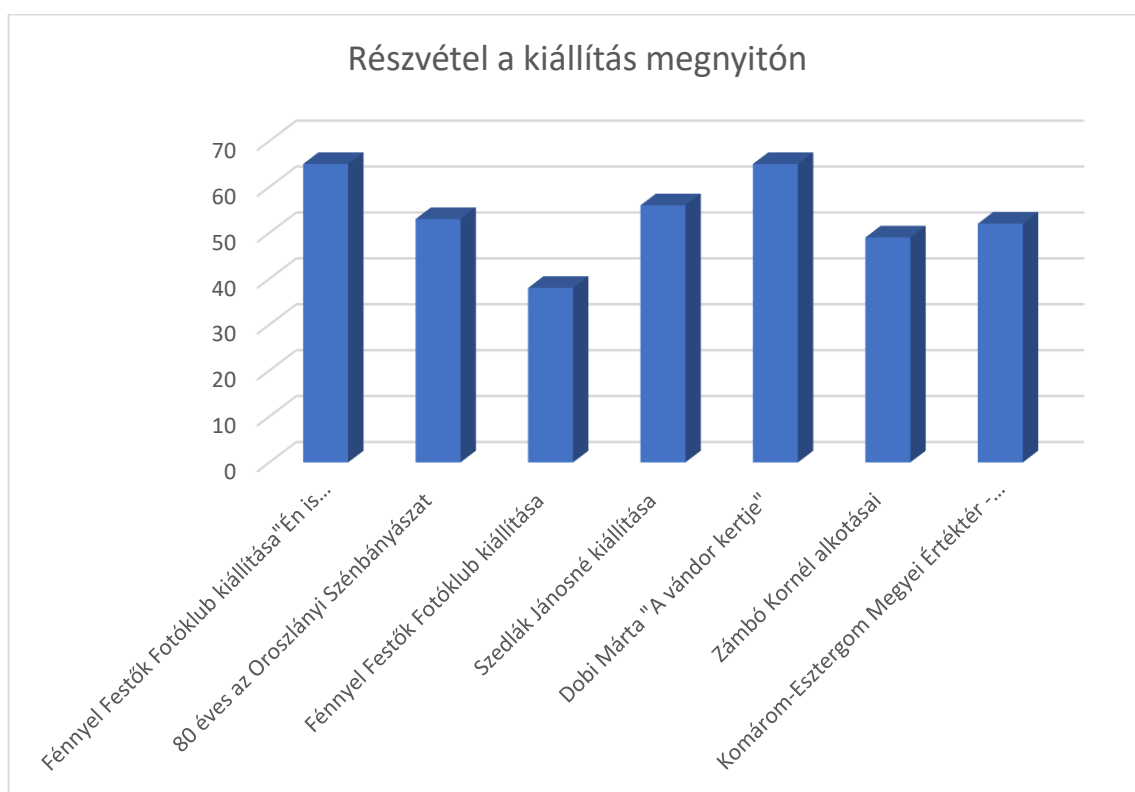
4.sz. diagram: Könnyűzenei koncertek résztvevőinek száma.

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

Kiállítások

A 2015-ös évtől kezdődően hagyományteremtő szándékkal kiállításokat és esetenként könyvbemutatókat is tartottak. A választás elsősorban olyan művészekre esett, akik kapcsolatban állnak Oroszlány várossal, vagy meghatározta életüket a bányászat, a bányászkodás. A helyi Fénnyel Festők Fotóklubjának ezen időszak alatt két kiállítása is volt. A csoport tagjai egy fotósorozatot készítettek régi bányászokkal és azok gyerekeivel, unokáival a bányászati helyszíneken. Ezek a fotók díszítik az Oroszlányi Polgármesteri Hivatal folyósóját és a Kölcsey Ferenc Művelődési Központ több helyiségét is, ahol az érdeklődőt az intézmények nyitvatartási ideje alatt megtekinthetik az alkotásokat. Ezekkel a fotókkal is méltó emléket szeretnének állítani az oroszlányi bányászkodásnak, és a fotók jellegéből (a bányászok és leszármazottak egy képen) szimbolizálják, hogy a hagyományokat szeretnék az utókor számára tovább adni. (11. sz. kép)

A résztvevők száma nagyjából azonos számot mutat. Ebben valószínűleg szerepet játszik azt is, hogy a Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár előtti téren található szobornál való koszorúzás után történik a kiállítás megnyitója. Átlagosan három hétig tekinthetők meg az alkotások az intézményben. (5. sz. diagram)

5. diagram: Részvétel a kiállítások megnyitóján

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

A kiállítók listája

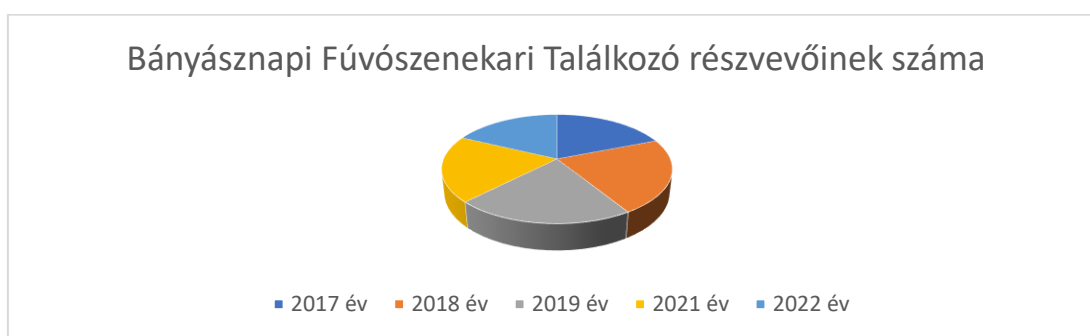
2015. „Én is bányász vagyok” – a Fénnyel Festők Klubjának kiállítása és az Oroszlányi szénbányászat történetéről szóló monográfia bemutatása. 2016. nem volt kiállítás, 2017. „80 éves az Oroszlányi Szénbányászat” – kiállítás, 2018. A Fénnyel Festők Fotóklubjának kiállítása és az Oroszlányi emlékképek 1950-2017 című kiadvány bemutatója, 2019. Szedlák Jánosné festőművész emlékkiállítás, 2020. „A vándor kertje” – Dobi Márta kiállítása, 2021. Zámbo Kornél alkotásaiból kiállítás, 2022. Kincs, ami van – válogatás a Komárom-Esztergom Megyei Értéktárból.

Bányásznapi Fúvószenekari Találkozó

2017-ben került először megrendezésre Oroszlány városban a bányásznapi ünnepség keretein belül a Fúvószenekari találkozó. A program szombati napon, a kora délután órákban zajlik. A Bányász Koncert Fesztivál Fúvószenekar 1945-ben alakult meg a városunkban és az 1970-es évekre a magyar fúvószenekari világ kiemelkedő csapatává vált. Rendszeresen részt vesznek városi rendezvényeken és sokszor szerepelnek igényes zenei fesztiválokon és jó híret viszik városunknak, hogy máig is tisztelik ezt a hagyományt. Repertoárjukban fúvószenekari művek mellett megszólalnak népszerű átdolgozások is, ezzel minden korosztály tetszését szeretnék elnyerni. (12. sz. kép)

A rendezvény a város központjában és az utóbbi két évben az Oroszlányi Bányászati Múzeum területén zajlott. A 2020-as évben a pandémiára való tekintettel ez a rendezvény elmaradt.

Az öt év adatait megnézve azt mondhatjuk, hogy közel azonos számú résztvevővel zajlott az esemény. Mivel nagy hagyománya van a településen a fúvós zenének, a kora délutáni kezdés ellenére többen is kilátogattak a rendezvényre, ami átlagosan 200 és 300 fő között alakult. (6. sz. diagram)

6. diagram: Bányásznapi Fúvószenekari Találkozó résztvevőinek száma.

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

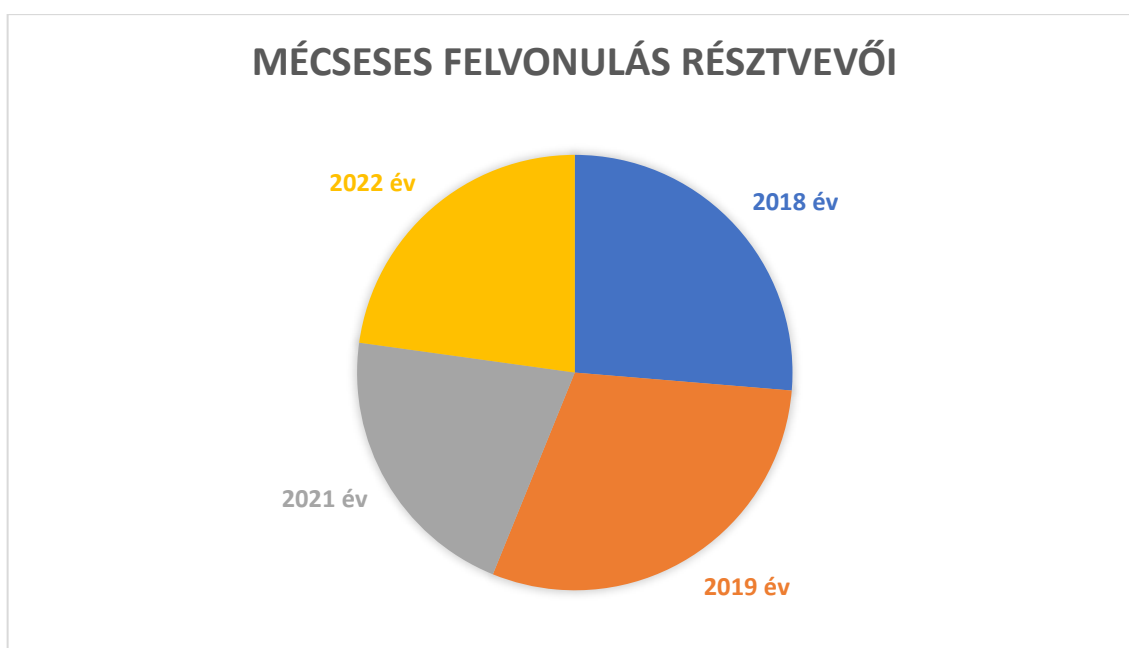
Ízelítő a fellépő zenekarokból:

Magyar Honvédség Katonazenekara, Mogyorósbányai Fúvószenekar, Székesfehérvári Ifjúsági Fúvószenekar, Várpalotai Fúvószenekar.

Mécseses felvonulás

A 2018-as évtől a pénteki nap zárásaként mécseses felvonulást tartanak a rendezők a Bányász Koncert Fúvószenekar felvezetésével. Ezzel a szép hagyománnyal szeretnének a résztvevők tisztelni a bányászok előtt. A rendezvény sötétedés után zajlik, mintegy szimbolizálva, hogy milyen körülmények között dolgoztak annak idején a föld alatt a bányászok, csupán csak egy halovány lámpa világított. A 2020-as évben ez a rendezvény elmaradt. (13. sz. kép)

Mivel ez a rendezvény viszonylag még nem tudhat nagy múltat maga mögött ezért a felvonulók száma 100 és 200 fő között mozog. Remélhetőleg egyre többen vesznek majd részt ezen az eseményen. Megható pillanat látni a hajdani bányászokat és a mai fiatalok egy-egy mécsessel a kezükben végigsétálni a város utcáin. (7. sz. diagram)

7.sz. diagram: Mécseses felvonulás résztvevőinek száma.

(Forrás: Az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár 2013-2022. évi statisztikai kimutatása).

VIII. Összegzés

Dolgozatomban szerettem volna bemutatni egy kisvárost, ami egykoron egy hatalmas bánya szárnyai alatt fejlődött azzá, amilyen napjainkban. Írásomból kiderült, hogy a város közösségének a bánya bezárása után is meghatározó a bányászati hagyományok fenntartása, tovább éltetése. Ebben nagy szerepet tölt be a Nyugdíjas Bányász Szakszervezet és az oroszlányi nyugdíjas bányász közösség.

Az interjú módszerét alkalmazva beszélgettem bányászokkal, amelyben két generációt szólaltattam meg. Arra voltam kíváncsi, hogy honnan jöttek, miért lettek bányászok, és valójában miért fontos még mindig számukra mindaz, amit ez a nehéz szakma képvisel. Miért járnak ki még mindig a bányász rendezvényekre, mit jelent számukra a közösség és az összetartozás. A kérdésekre kapott válaszok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az idősebb és a fiatalabb bányászok ugyanazokat az értékeket képviselik. Mindkét generációnak hasonló a véleménye a fent említett kérdésekről, és élete meghatározó részét képviseli a bánya. Igazi generációs eltéréseket a szórakozási szokások, valamint a hobbi választása terén tapasztaltam. Tehát az interjúkból kiderül, hogy összességében ezek az emberek még a mai napig a szívükön viselik a múltat, és örömmel emlékeznek vissza rá.

Következő kutatásom arra irányult, hogy bemutassam a városban zajló bányásznapok rendezvények látogatottságát. A vizsgált időszak 2013-2022. Arra szerettem volna választ kapni, hogy: érdemes-e még megrendezni a három napos programsorozatot, mekkora a látogatottsága ezeknek a programoknak, és van-e rá igény? Sorra vettem a bányásznapokon közzéadott rendezvényeket, munkámat az Oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár statisztikai kimutatása segítette.

A koszorúzással kezdtem a sort, az adatokból kitűnik, hogy a megemlékezésen töretlen a részvétel a 2020-as év kivételével, amikor a covid fertőzés miatt nem kerülhetett megrendezésre. A másik közzéadott esemény a bányásznapokon a csillelő verseny, ahol nagyjából állandó a részvétel. Visszaesés csak 2022-ben volt tapasztalható, mert a Bányászati Múzeum területén rendezték meg. A főzőversenyen évről-évre egyre több a résztvevők száma, a legmagasabb részvételi arány 2019-ben volt. A város Fő terén megrendezett koncertekre is szép számmal kilátogatnak a város lakói, ahol neves előadók lépnek fel. A Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtárban megrendezett kiállításoknál a 2015-2022-ig tartó időszakot vizsgáltam, és arra jutottam, hogy a résztvevők száma nagyjából közel azonos. A Bányásznapok Fűvószenekari Találkozója még csak öt éve része a programoknak, de nagy népszerűségnek örvend, és itt is közel azonos résztvevővel zajlanak a találkozók. A mécseses

felvonulással zártam a sort, ami még nem nagy múltú a városban, hiszen az elsőt 2018-ban rendezték meg. A látogatók száma évről-évre 100-200 fő között mozog.

Tehát sorra vettem a bányásznapi programokat, és kiderült, hogy van létjogosultságuk a városban, hiszen az itt lakók évről-évre szép számmal látogatják ezeket. A látogatottság nem stagnált az évek során, hanem közel azonos. Ez alól a 2020-a év volt kivétel, amikor a Covid fertőzés miatt nem lehetett megszervezni egyes programokat.

Úgy gondolom, hogy az adatokból kiderül mindaz, amire kerestem a választ, hogy szükségünk van a hagyományokra, de nem csak nekünk felnőtteknek, hanem a gyermekeinknek is. A hagyományok segítenek eligazodni a világban, megmutatják az utat életünk során. A régi kor embere beleszületett a hagyományokba, amit ősei hívtak életre. A mindennapi életbe beleivódott a jeles napok és az ehhez köthető szokások ismerete. Napjainkban viszont ez máshogy alakul. Ezért fontos, hogy a mindennapokban a kisgyermekek is életkori sajátosságaihoz mértén megismerkedhessenek szűkebb környezetük hagyományaival, szokásaival. Kisgyermeknevelői hivatásom során szeretnék arra törekedni, hogy a gyermekeknek megadjam a kellő alapot, amelyből majd építkezni lehet a jövőben.

Felhasznált Irodalom

Könyvek

1. Béni, K., Viszló, L. (1996). *A Vértes hegység és környéke*. Szeged: Szinkron Press Kft, Szegedi Kossuth Nyomda Kft.
2. Bodnár, B., Járfás, M., Nagy, Cs. és Takács, T. (2014). *Oroszlány története az 1990-es évektől napjainkig*. Oroszlány: Montázs Press Kft.
3. Forgács, J. (2004). *Oroszlány kincsei. Történelmi képkockák Oroszlányról*. Oroszlány: Montázs Press Kft.
4. Földi, J. (1993). *Helytörténeti olvasókönyv II*. Oroszlány: Oroszlányi Bányák Kft. nyomdája.
5. Gombkötő, G., Havasházi, L. (1964). *Város született*. Oroszlány: Oroszlányi Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága.
6. Haraszi, M., Kőbányai, F. és Kulcsár, E. M. (1994). *Fejezetek Oroszlány történetéből*. Oroszlány: Oroszlány Város Önkormányzata.
7. Horváth, G. (2019). *Komárom-Esztergom megyeiek vagyunk*. Tatabánya: Korrekt nyomdaipari kft.
8. Kardics, I. (2014). *Oroszlány, a 60 éves bányászváros és az oroszlányi szénbányászat rövid története*. Oroszlány: Montázs Press Kft.
9. Magyar, Gy. (2016). *Oroszlány szervezett sportjának története és adattára 1925-2015*. Oroszlány: Oroszlány Város Önkormányzata.
10. Mura, J. (1985). *Oroszlány tegnap és ma*. Oroszlány: MSZMP Oroszlány Városi Bizottsága és az Oroszlány Városi Tanács.
11. Németh, I. (2002). *Örökségünk, avagy mindaz, amit egy balekjelöltnek tudnia kell*. Dunaújváros: Rolling Ofszetnyomda.
12. Orbán, F. (2004). *Oroszlány kincsei. Oroszlány természeti értékei*. Oroszlány: Montázs Press Kft.
13. Szabolcs, A. (2000). *Oroszlányi kalendárium 2001*. Oroszlány: Szabolcs és Társa Bt.
14. Ugrik, A. (1965). *Népi élet, népviselet, népszokások a régi Oroszlányon*. Oroszlány: Kézirat.

15. Végváriné Babirák, I. (1999). *Oroszlány egy magyarországi falu legendája és igaz története*. Oroszlány: Majki Népfőiskolai Társaság és Művelődési Központ és Könyvtár.

Internetes letöltések

1. Új nevet kapott az oroszlányi „beton”, de a lényeg nem változott. (Letöltés) <https://www.kemma.hu/helyi-kultura/2020/01/kolcsey-nevet-vette-fel-a-beton> (2023.03.14.)
2. Bemutatkozunk. (Letöltés) <http://www.okszik.hu/intezmenyunk/bemutatkozas> (2023.03.14)
3. Élmény az egész családnak. (Letöltés) <https://banyaszatimuzeum.hu> (2023.03.14.)
4. Szlovák tájház. (Letöltés) <https://www.oroszlany.hu/a-varos/szlovak> (2023.03.14.)
5. Sportcsarnokot adtak át Oroszlányban. (Letöltés) <https://epiteszforum.hu/sportcsarnokot-adtak-at-oroszlanyban> (2023.03.15.)
6. Hagyományok és a bányásznapi. (Letöltés) <https://banyaszatimuzeum.hu/hagyomanyok-es-a-banyasznap/>(2023. 03.15.)
7. Mit jelent önnek a bányásznapi? (Letöltés) <https://banyaszatimuzeum.hu/mit-jelent-onnek-a-banyasznap-1987/> (2023.03.15.)
8. Bányásznapi a bányászati múzeumban. (Letöltés) [https://banyaszatimuzeum.hu/banyasznap-a-banyaszati-muzeumban /](https://banyaszatimuzeum.hu/banyasznap-a-banyaszati-muzeumban/) (2023.03.15.)

Melléklet

Képek jegyzéke

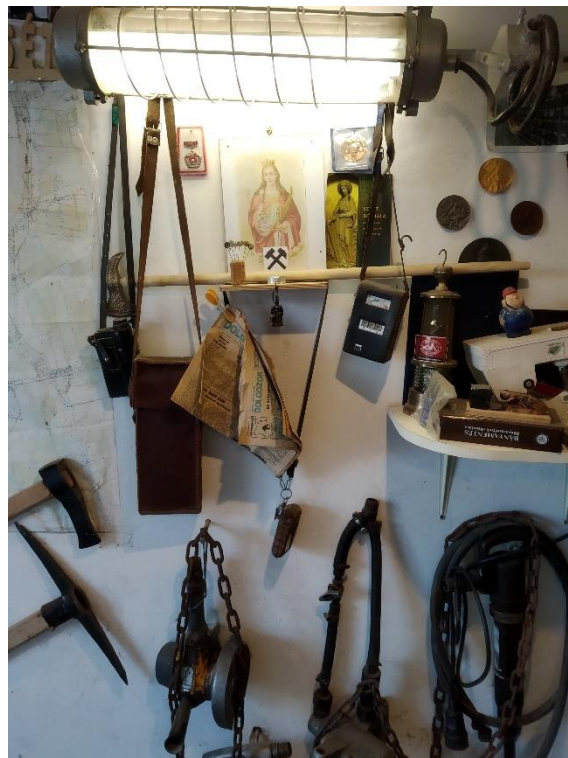
1.sz. kép.: Bányamentő felszerelések

(Forrás: Saját készítés)

2.sz. kép.: Bányamentő felszerelések

(Forrás: Saját készítés)

3.sz. kép.: Szentély, Szent Borbála a bányászok védőszentjének képe.

(Forrás: Saját készítés)

4.sz. kép.: Bánya telefon: „Mézga”.

(Forrás: Saját készítés)

5.sz. kép.: Bányaművelő felszerelés,
légzőkészülék.

(Forrás: Saját készítés)

6.sz. kép.: Bányász fejsze és csákány.

(Forrás: Saját készítés)

7.sz. kép: Koszorúzás a Fő téren
(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

8.sz. kép: Csillelő verseny
(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

9.sz. kép: Bányász ételek főzőversenye
(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

10.sz. kép: Könnyűzenei koncert
(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

11.sz. kép: Kiállítás

(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

12.sz. kép: Bányásznapi Fúvószenekari Találkozó

(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

13.sz. kép: Mécseses felvonulás
(Forrás: <https://www.oroszlany.hu>)

Interjúk

1. Interjú

Oroszlány bányászati hagyományai

Adatközlő: Soós János

Születési év: 1937. 06. 30.

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Zala megyéből Bakról származom. Apám ács volt és engem is ácsnak szánt, csak én kalandosabb életet szerettem volna élni. Tudja Bak nem volt világváros. 1952-ben elmentem Győrbe a vagongyárba és ott voltam 1956-ig.

2. Miért lett bányász?

1957 őszén jöttem Oroszlányba, az egyik ismerősömtől hallottam a bányáról. Kecsegtető volt számomra, hogy sokat lehetett keresni, és a katonai szolgálati időt is lecsökkentették, annak, aki lemegy a bányába 2.5 évről 3.5 hónapra. Tehát jöttem és boldog voltam, hogy felvettek a 17-es aknára.

3. Van gyermeke? Ha van, esetleg folytatta a bányász mesterséget?

Igen van két gyermekem. A lányom Erika 1960-ban, a fiam János 1976-ban születtek. A lányom tanítónő volt egy helyi általános iskolában, már nyugdíjas. A fiam egy tatabányai cégnél dolgozik technikusként. Ő nem folytatta a bányász szakmát, de bánja, mert már nyugdíjas lehetne, tudja, akinek megvolt a földalatti műszakja elmehetett nyugdíjba karkedvezményel.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Tartanám persze, de az én korosztályomból sajnos nagyon kevesen maradtunk, és aki él az is többnyire betegeskedik. Ha összefutunk akkor beszélgetünk a régi időkről.

5. Mi az a hajtóerő, ami összetartotta önöket, a brigádot?

Ahogy mondtam mi már megöregedtünk, de azért még kijárunk koszorúzni. Régen együtt voltunk éjjel-nappal annyit dolgoztunk, hogy azt ma nem is tudják elképzelni a fiatalok. Mindannyian számíthattunk egymásra. Általában együtt jártunk el munka után a kocsmába, és ott megbeszéltük a munkát, de minden mást is. Higgycs el kellett ez nekünk. Nem csak az italozásról szólt, hanem levezettük a fáradt gőzt.

6. Volt hobbjja, amikor még aktívan dolgozott?

Három szakban dolgoztunk és nagyon kimerítő volt. Családi házban éltünk mindig, és a konyhakertben megtermeltünk mindent a feleségemmel. Ez mondható hobbinak, majd később vettem egy kis földet Kecskéden és ott szőlővel foglalkoztam, amit ma már a vejem átvett tőlem. Most már ő a szőlős gazda. Amikor nyugdíjba vonultam, elkezdtem horgászni a bokodi tavon, szóval nem unatkoztam soha.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Igen szakszervezeti tag vagyok, tudja a bányásznapon ingyen jár a sör meg a virsli.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását, ha igen miért?

Persze nagyon fontos, mert jó találkozni régi bányászokkal, ha már csak kevesen is vagyunk, de tudunk beszélgetni egy kicsit a múlttól.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni kikapcsolódni, szórakozni?

Színházba jártunk, tagjai voltunk feleségemmel a természetjáró körnek, így sokat túráztunk. Fiatalabb éveinkben a Bányász Klubba is eljártunk táncolni, szilveszterezni. Meg természetesen az összes bányásznapi kimentünk, ma már a Mama nem jön velem, csak én megyek.

10. Sportolásra volt lehetősége?

Itt Oroszlányon már nem sportoltam elég volt a munka, meg a kert. Győrben viszont ejtő ernyőztem és nagyon élveztem.

11. Kijár még a Bányásznapi?

Ahogy mondtam mindegyiken voltam, és amíg bírom ki is megyek.

12. Miben változott a Bányásznapi Ön szerint?

Én úgy emlékszem, hogy régen nagyobb volt, több ember látogatott ki rá, és más jellegű fellépők voltak, mint ma. De persze változott a világ, változnak az emberek. Haladni kell a korrallal.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznapi régen vagy most? Miért?

Régen, azért volt jobb, mert fiatalok voltunk, és azt gondolom, hogy a bánya sokat tett, azért, hogy jól szórakozzunk, és több pénz volt rá, mint ma.

14. Millyen jellemző bányászati hagyományokra emlékszik?

A koszorúzások, mindig a Fő Téren zajlott és még ma is ott tartják őket, ilyenkor a Bányász Fúvózenekar zenél és kiosztják az okleveleket, kitüntetések. A bányászok a bányász egyenruhájukban vannak felöltözve, ami fekete és arany gombok díszítik. Én is kaptam kitüntetést és nekem is volt egyenruhám, amit eladományoztam a Bányászati Múzeumnak. A fiam meg is haragudott érte, még a bányász korsóimat is odaadtam volna, de a család megakadályozott benne. Úgy gondoltam, hogy az utókornak majd jó lesz.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

1990-ben nyugdíjba vonultam és ez engem már kevésbé érintett. Sajnáltam a fiatalokat, akik még benne voltak. Egyszer kétszer nosztalgiából kimentem oda, de többször nem akartam, mert sajnáltam a múltat.

16. Mit üzen a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Azt mondom, hogy ebben a körben benne kellett lenni, hogy megértsék a fiatalok, hogy mi az összetartozás bajtársiasság. Tudja, mi mindig segítettünk egymásnak, egymás családjának összefogtunk fent, mint a bányában lent. Nagyon jó volt. Ma már a cégeknél, munkahelyeken, ez nincs és a fiatalok nem is tudják, hogy mit jelent. Az lenne jó, ha ez visszajönné.

2. Interjú

Adatközlő: Millei Zoltán

Születési év: 1957. 09. 15.

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Betelepült vagyok, Zala megyéből Kiscsehiből jöttem ide Oroszlányba. Ide nősültem, és ezért kerültem ebbe a városba. 1982 december elején költöztem, és már december 30-án a bányában dolgoztam.

2. Miért lett bányász?

Nem tanultam a bányász mesterséget, nem is gondoltam fiatal fejjel, hogy egyszer ezt a foglalkozást választom majd. Az az igazság, hogy a városban és a környéken ez volt a legjobban fizető munkahely. Tehát ezért lettem bányász.

3. Van gyermeke? Ha van mivel a foglalkozik?

Igen két gyermekem született, egy lány és egy fiú. A lányom már 39 éves és kertépítő mérnök, a fiam 35 éves és építőmérnökként dolgozik.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Igen szoros barátságok szövődtek köztünk a bányász évek alatt. Van két jó barátom, akikkel egy brigádban voltunk, velük és családjaikkal még mindig összejárunk, együtt szilveszterezünk, sőt régebben még nyaralni is együtt jártunk.

5. Mi az, ami miatt még összejönnek, találkoznak?

Felelevenítjük a régi szép időket, emlékeket. Régebben sokszor összejártunk, sok időt töltöttünk együtt. Segítettünk egymásnak, ha valaki megszorult, vagy építkezett. Úgy látom, hogy ez a fajta összefogás már nem létezik a fiatalok körében.

6. Volt hobbija, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja?)

A kertészkedés volt a kedvelt időtöltésem, és még a mai napig is ez az a tevékenység, ami kikapcsol és feltölt. Sokat jártunk kirándulni a családdal, a gyerekekkel. Ma is rengeteget gyalogolunk feleségemmel, mert eljárunk túrázni.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Nem vagyok, és szakszervezeti tag sem vagyok.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen, miért?

Igen úgy gondolom, hogy a bányászat már a múlté, és ez a szakma már nem is fog újraéledni. Azért fontos a régi örökség megőrzése, hogy megmaradjon az utókor számára. Ha nem figyelünk oda, ahogy a bánya eltűnt vele együtt a hagyományok is eltűnnek majd.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni kikapcsolódni, szórakozni?

Igazából szórakozni csak a brigáddal jártunk, a feleségemmel szórakozóhelyekre csak ritkán, esetleg Szilveszterkor a Bányászbába mentünk el. A fiúkkal a helyi kocsmába ültünk be műszak után, és ott megbeszéltük az ügyes- bajos dolgokat, munkaügyeket. Ezek olyanok voltak, mint ma a csapatépítő tréningek.

10. Sportolásra volt lehetőségük?

A bánya biztosította a bányászoknak a sportolási lehetőségeket. Hatalmas sportélet zajlott akkor Oroszlányon. Több szakosztály létezett, ami igen sikeresen működött. Akadt olyan kollégám is, aki versenyszerűen sportolt, focizott. Irigyeltük is, mert sokat járt edzeni, keveset járt dolgozni a műszakot meg beírták neki. A mi brigádunk tekézni és focizni járt el rendszeresen.

11. Kijár még a Bányásznapokra?

Igen a feleségemmel még kijárunk, és ott tudunk találkozni a régi ismerősökkel.

12. Miben változott a Bányásznap?

Arra emlékszem, hogy nagyon nagy volt maga a rendezvény, és rengeteg ember ment ki a programokra. Volt körhinta, vásári mutatványosok, céllövölde, koncertek. A kirakodóvásár nagyon nagy területen húzódott, és a bányászok ott költötték el a hűségpénzüket. Ma már jóval kisebb, szerényebb és más a hangulata is.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznap régen vagy most? Miért?

Régen jobb volt, mert fiatalok voltunk, más volt az életünk, más volt a világ is.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományra emlékszik?

Az nagyon meghatározó és szép gesztus a Bányász Zenekartól, hogy a bányásznap második napján még a mai napig is, reggel ébresztőt fújnak. Teherautóval végig vonulnak a városban, és onnan fújják a nótákat a bányászok tiszteletére.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

Én azt gondolom, hogy egy korszak lezárult és ezt tudomásul kell venni kár érte siránkozni, mert úgysem tehetünk semmit ellene. Azt is el kell fogadnunk, hogy nincs szükség a barnaszénre.

16. Mit üzenne a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

A hagyományok a történelmünk és a kultúránk része, ezért ezeket a dolgokat meg kell becsülnünk. A fiataloknak is arra kell törekednie, hogy a hagyományokat ápolják és óvják.

3. Interjú

Adatközlő: Zámbó Béla

Születési év: 1947. 04. 30.

1. Helyi lakos, vagy betelepült?

Békés megyéből származom, Gyulán születtem. Kevermesen éltem édesanyámmal, aki egyedül nevelt fel engem. A 8. osztály elvégzése után mezőgazdasági munkát kellett volna végezni, de kapóra jött, hogy a faluban toborozták a bányász tanulókat. Anyámnak elmondták, hogy milyen az iskola és hogy mit kell majd tanulnom. Azt is megígérték, hogy garantált a munka és a megélhetés, ami nem volt hazugság. 1961-ben jöttem Oroszlányba és 1964-ig jártam a vágáriskolába. Utána vágár lettem és 40 évet dolgoztam a bányában.

2. Miért lett bányász?

A szükség hozta, hogy ezt a hivatást választottam magamnak. A jobb élet lehetősége, és az anyagiak miatt telepedtem le a városba.

3. Van gyermeke? Ha van esetleg folytatta a bányász mesterséget?

Két fiam született, a nagyobb Béla ő 50 éves a kisebbik Zoltán ő pedig 45 éves. Egyik fiam sem lett bányász nem is erőltettem nekik. Mind a ketten az építőiparban dolgoznak.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Tagja vagyok az OMBKE-nek (Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület) valamint szakszervezeti tag is vagyok. Így tehát rendszeresen járunk találkozókra, koszorúzásokra, ünnepekre. Van éves tervünk, és persze a bányásznapiak, ami nagyon meghatározó esemény számomra. Az Oroszlányi Bányászati Múzeumban is dolgozom, a nyugdíj mellett. Itt a látogatóknak elmondom, hogy egyik-másik gép mire való, végig vezetem őket az állandó kiállításon vagy, ha bármi kérdés felmerül válaszolok rá.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt még összejönnek, találkoznak?

A szakma a bányászat az, ami hajtott régen bennünket és ez a mai napig megmaradt. Nagyon tiszteltük egymást régen és sokat segítettünk egymásnak. Úgy gondolom, hogy ez a tisztelet tart még össze minket most is.

6. Volt hobbjja, amikor még aktívan dolgozott? esetleg még ma is gyakorolja?)

A bányával kapcsolatos tevékenységek, programok töltötték ki az időmet. A szakszervezet vagy az egyesület által rendezett programokon mindig részt vettem. A családommal pedig sokat kirándultunk, mert a természetjáró körnek is tagja voltam, így bejártuk a Vértest egészen Somlóig. Nagyon szép volt.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Amint említettem már, az OMBKE tagja vagyok és a berkein belül számos megmozduláson részt veszünk, ami a bányászattal kapcsolatos.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen miért?

Igen nagyon fontos, mert megszerettem ezt a szakmát úgy, mint a többi kollégám. A bányászatnak köszönhetjük, mindazt, amit elértünk. Ez adott nekünk megélhetést, ez adta az életet számunkra. Úgy vallom, hogy ezért kell még mindig foglalkozni vele.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni kikapcsolódni, szórakozni?

A bányának volt üdülője Siófokon, oda jártunk rendszeresen a családdal nyaralni. Otthon a Bányász Klubba, ha akadt kedvünkre való rendezvény elmentünk rá a feleségemmel. Színházi előadásokat is szívesen látogattunk.

10. Sportolásra volt lehetőségük?

Elsősorban futballoztunk a kollégákkal, ahogy időnk engedte kimentünk az OBSK-ba és ott a focipályán rúgtuk a bőrt. Néha tekézni is eljártam, de az nem volt olyan rendszeres, mint a foci.

11. Kijár még a Bányásznapra?

Természetesen, felveszem az egyenruhámot és ott vagyok minden alkalommal, nem szoktam kihagyni egyet sem.

12. Miben változott a Bányásznap?

Szerintem nem változott. A rendszer megváltozott, de a Bányásznap az nem. Talán annyit változott, hogy kisebb és kevesebb a helyszín, nincs akkora kirakodó vásár, de nekem még mindig kedves ez a három nap.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznapi régen vagy most? Miért?

Régen volt a bánya, és ő fogta össze az egész rendezvénysorozatot. Sok pénz volt rá, ma kevesebb. Régen a kollegákkal együtt jártunk ki az ünnepségre, a programokra, ma viszont már csak kevesen vagyunk az élők sorában, sajnós.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományra emlékszik?

Borbála napján az egyesülettel kimegyünk Oroszlányon koszorúzni a Szent Borbála szoborhoz. Ilyenkor felöltjük a bányász egyenruhát és ünnepélyes keretek között zajlik az esemény.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

Fájó szívvel, szó szerint fájó szívvel éltem meg. Az egyesületben sokat beszélünk róla és felelevenítettük a jó és a rossz emlékeket is. Én így tudtam feldolgozni ezt.

16. Mit üzenne a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Ez egy nagyon nehéz szakma volt, én mégis szerettem. A fiatalok előbb utóbb teljesen el fogják felejteni. Ezért, amíg lehetséges a fennmaradó értékeket meg kell menteni és át kell adni az utókornak. Csak így tudjuk megőrizni hagyományainkat, hogy ameddig élünk folytatjuk.

4. Interjú

Adatközlő: Haraszin József

Születési év: 1947. 10. 23

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Tokajból származom, nagyon sokat járunk haza ma is, de a szerelem itt talált meg engem ezen a vidéken. Itt ismertem meg drága feleségemet Valikát.

2. Miért lett bányász?

Azért, mert valahol dolgozni kellett, és nem volt mindegy, hogy hol. Kellett a pénz, és a bánya volt a környéken a legjobban fizető munkahely.

3. Van gyermeke? Ha van esetleg folytatta a bányász mesterséget?

Három lányom született, Szilvia, Edina és Tünde. A legnagyobb lányom és a legkisebb kint él Angliában, a középső lányom, pedig Budapesten egy étteremben dolgozik.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Igen tartom a kapcsolatot a régi cimborákkal. Szakszervezeti tag vagyok, és ha tehetem részt veszek rendezvényeken összejöveteleken. Örülök, hogyha találkozhatok a volt munkatársaimmal, mert nagyon jó kapcsolatom volt velük.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt még összejönnek, találkoznak?

A volt munkatársakkal jó beszélgetni és feleleveníteni az emlékeket, szerintem ez miatt tartunk még mindig össze. A munkánk kapcsán a bányában nagyon sok időt töltöttünk együtt, és fontos volt, hogy összetartsunk és tiszteljük egymást. Ez a tisztelet még ma is él.

6. Volt hobbija, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja?)

Nagy családi házat építettem és igen nagy kert tartozik hozzá, amit gondozni művelni kell. Tehát a kertészkedés számomra nagyon fontos elfoglaltság volt és még a mai napig is az. Sok munkatársam kiskertetet vásárolt a nyolcvanas években, ez nagy népszerűségnek örvendett abban az időben. Hasznosan el tudtuk foglalni magunkat a kertünkben. A könyvtárba is szívesen jártam 1979 óta könyvtári tag vagyok, és rengeteget olvasok még most is. Régen jöttek a bányászokhoz a könyvtárból és sokan akkor iratkoztak be. Volt egy program „olvasó munkások” valami hasonló névvel, és azt a könyvtárat díjazták, ahol nagyobb volt a munkás olvasók aránya.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Szakszervezeti tagként részt szoktam venni, az üléseken, ünnepeken, de más szervezet tagja nem vagyok.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen miért?

Igen szerintem nagyon kellene a hagyományok, főleg a mai világban, mert sajnos lassan kivesznek az életünkből. Így tudjuk átörökíteni, átadni a gyermekeinknek a fiataloknak, azokat a dolgokat, amelyeket mi fontosnak, értékesnek tartottunk.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni valahova szórakozni, kikapcsolódni?

A Bányász Klubban voltak táncos estek, mi oda jártunk a feleségemmel és a barátainkkal. Szilveszterkor szintén a Bányászba mentünk mulatni. Néha elmentünk színházba és megnéztünk egy előadást. Ha időnk engedte, és szabadságon voltunk szívesen hazautaztunk a családdal Tokajba.

10. Sportolásra volt lehetőség?

Kipróbáltam a sportlövészetet, a magam kedvtelésére lövöldöztem az egyletnél. Sok jó cimborám kipróbálta ezt a sportot én lehet, hogy csak a társaság miatt jártam oda. A kollégákkal pedig eljártunk focizni, nem voltam túl nagy tehetség de jó volt a mozgás.

11. Kijár még a Bányásznapra?

Természetesen kijárok. Mindegyiken részt vettem és ameddig tehetem ki fogok menni.

12. Miben változott a Bányásznap?

Régen, amikor még a bánya működött lényegesen nagyobb volt a rendezvény. Sokkal több pénz jutott rá. Szinte az egész városban kirakodóvásár volt. Annyi ember özönlött az utcákra, hogy alig lehetett megmozdulni. Ma ez már nem jellemző, nem mindenki kíváncsi szerintem a Bányásznapra főleg, amikor kint van Majkon a XX.-as aknánál. Azt hallottam, hogy ez után majd mindig Majkon fogják megrendezni és nem bent a városban.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznap régen vagy most? Miért?

Régen azért volt jobb, mert fiatalok voltunk. Akkor is volt olyan program, amire szívesen kilátogattam és akadt olyan, ami nem nyerte el a tetszésemet. Ma is van olyan kiállítás, vagy koncert, amire szívesen szánok időt és megnézem.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományokra emlékszik?

Hallottam a szakestélyekről egyet- mást, de én még nem vettem részt benne. Tudom, hogy a résztvevők szalagot viselnek, sokat kell énekelniük, és az alkoholt sem vetik meg ezeken az ünnepeken. Számomra a koszorúzás az nagyon fontos és megható hagyomány, hiszen ilyenkor megadjuk a tiszteletet az elhunyt kollégáknak és megemlékezünk róluk is. Felöltjük a bányász egyenruhát, és így zajlik le a ceremónia.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

A bánya 9 éve zárt be, én ekkor már nyugdíjas voltam. A bezárás egy kicsit elgondolkodtatott, és visszagondoltam a sok eltöltött évről. Megható, mert már sokan nem élnek közülünk, és szomorú is, mert egy korszak lezárult.

16. Mit üzen a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

A mai világ már nem olyan, mint amikor mi dolgoztunk lent a föld alatt. Azt hiszem, hogy a mai fiatalság nem tudná ezt a szakmát ilyen szívvel-lélekkel végezni. Azt üzenem, hogy becsüljék meg egymást és próbáljanak összetartani.

5. Interjú

Adatközlő: Torma Lajos

Születési év: 1957. 04.12.

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Gyuláról származom, de megismerkedtem a feleségemmel és ez miatt költöztem Oroszlányba.

2. Miért lett bányász?

Gyulán lakatosnak tanultam, úgy gondoltam, hogy ezt tudom majd kamatoztatni a bányában. 1982-ben már az Oroszlányi Szénbányák Vállalatnál dolgoztam. Azért vállaltam itt munkát, mert nagyon jól fizetett, és könnyen lehetett lakáshoz jutni. A bánya kedvezményes hitelt biztosított annak a dolgozóknak, aki aláírt tíz évet. Ami számomra nagyon vonzó volt, hogy a katonai szolgálat is lerövidült hat hónapra.

3. Van gyermeke?

Igen van egy lányom Brigitta, aki egy helyi cégnél manager.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Igen természetesen, munkámból kifolyólag a szakszervezeti tagokkal minden adandó alkalommal találkozunk.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt még összejönnek, találkoznak?

Szerettem nagyon a bányász mesterséget egy műszakot sem hagytam ki, és mindig fontosnak tartottam a bajtársiasságot. Mivel a szakszervezet elnöke vagyok kötelességemnek érzem, hogy összetartó kapocs legyek a volt kollégák között. Számos rendezvényünk van, ahol találkozhatunk és az a jó, hogy van miről mesélni.

6. Volt hobbija, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja?)

A horgászat volt a hobbim sokat kint voltam a bokodi tavon pecázni. Számomra ez volt a kikapcsolódás.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző egyesületnek, csoportnak?

Mint már említettem elnöke vagyok az OBDSZ-nek, a nyugdíjas szakszervezetnek és elnökségi tag vagyok a BDSZ-ben. Valamint kezdeményezésemre létrehoztunk egy alapot az elhunyt bányászok családjainak, hozzátartozóinak megsegítésére, melynek neve a következő: Oroszlányi Bányász Kegyeleti és Szolidaritási alapítvány. Majdnem kihagytam azt, ami nagyon fontos még számomra, hogy 2016-ban létrehoztuk az Oroszlányi Kerékpáros Szakosztályt, amelynek szintén a vezetője vagyok.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen miért?

A bányászat volt a mindenem, és még a mai napig is az. Azért vállaltam el az elnökséget a szakszervezetnél és az egyesületnél is, mert még mindig a szívemen viselem a múltat, és a régi kollégákkal is szívesen tartom a kapcsolatot. Nagyon megtisztelő és jó érzés számomra, hogy sokan értékelik még a munkánkat, és kijönnek a bányásznapokra vagy az általunk szervezett más rendezvényekre. Számomra fontos a hagyományok ápolása, én napi szinten velük vagyok körülvéve, de nem bánom.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni valahova kikapcsolódni, szórakozni?

Általában eljártunk színházba, moziba, mert akkor még Oroszlányon is működött az Ady Mozi. Nagyon sok jó filmet meg tudtunk ott nézni. A feleségemmel Kecskédre is eljártunk bálókba, és Oroszlányon a Bányász Klubba tudtunk még szórakozni.

10. Sportolásra volt lehetősége?

Szerettem focizni, teremfoci bajnokságokra átjártunk a fiúkkal Bokodra és Pusztavámra. Az oroszlányiaknak 10 csapata volt, és azt kell mondanom, hogy nagyon jól szerepeltünk a bajnokságokon.

11. Kijár még a Bányásznapokra?

Nekem kötelezettségem is, hogy kijárjak tehát ez természetes, hogy minden rendezvényen kint vagyok. Mi koszorúzunk, beszédeket mondunk és szervezzük a programokat.

12. Miben változott a bányásznapi?

Régen nagyobb tömegeket vonzott a rendezvény. 2-3 400 fős sátorral volt a kitelepülés, és ezek a sátrak általában szépen meg is teltek látogatókkal. Természetesen próbáljuk a régi időket visszaidézni, de már nem tudjuk. Kisebbség a rendezvények kevesebben kíváncsiak rá, de a majorette, a népdalkör és a fűvós zenekar még mindig a toppon van. Nagyon hálásak vagyunk nekik a teljesítményükért.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznapi nap, régen vagy most? Miért?

Én ugyan úgy élvezem ma is a Bányásznapi napokat, mint akkor régen, amikor még működött a bánya. Más világ volt akkor és más világ van ma, de örülök, hogy legalább fennmaradtak a régi hagyományaink, és le tudjuk bonyolítani ezt a három napot ilyen színvonallal. A régi szép időkben még aktív dolgozóként jártam ki a rendezvényre, ma viszont én találom ki, hogy mi legyen a program. Először ez egy kicsit furcsa volt, de mára már megszoktam.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományokra emlékszik?

Mi bányászok mindig összetartottunk és akkor is így tettünk, ha valamelyik kollégánk elhunyt. Támogattuk családját, gyermekeit, és a mai napig is így teszünk. Szép hagyomány nálunk, hogy az elhunytak készítettünk egy kerámia korsót, ami nem mázas, hanem terrakotta. A temetése napján fekete gyászszalagot kötünk a fülére és összetörjük a korsót, így tisztelgünk előtte.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

2009-ben lettem nyugdíjas. Fájó szívvel vettem tudomásul, hogy egy korszak lezárult, de azért folytatom, hogy az emlékek fennmaradjanak.

16. Mit üzenne a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Úgy vallom, hogy az elődök tisztelete nagyon fontos a mai korban. Tisztában kell lennünk mindazzal, hogy honnan jöttünk és ezáltal tudunk majd előre menni, új utakat törni. A fiataloknak meg kell tanulniuk, hogy az, ami régi nem biztos, hogy elavult és haszontalan. Az értéket kell megbecsülni.

6. Interjú

Adatközlő: Szabó György

Születési év: 1972.06.21.

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Tatán születtem, majd a szüleim 1973-ban átköltöztek Dadra, ez után 1975-ben apám elment az oroszországi bányába dolgozni, azóta itt élek.

2. Miért lett bányász?

Két generációs bányász családból származom, édesapám, nagyapám bányászok voltak. Sőt még édesanyám bátyjai is a bányában dolgoztak, így tőlem nem állt távol ez a szakma. 1991-ben kezdtem a munkát földalatti lakatosként. 1995-ben leszámoltam, majd vállalkozó lettem. 2005-ben viszont visszamentem és 2014-ig dolgoztam ott. Igazából 2017-ig, mert mi takarítottuk el az egész XX-as aknát, a mi brigádunk zárta be a kaput végleg. 2018-ban mentem el Tatabányára a víztermelő bányüzemhez (VBÜ), mint földalatti szivattyúkezelő.

3. Van gyermeke?

Három gyermekem van, a legidősebb gyermekem Viki 27 éves ő közgazdász, a középső lányom Réka 24 éves ő jogásznak tanul, és a fiam, aki 21 éves gyógytornásznak készül.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Igen tartom főleg a bányamentőkkel, 2012-ben kerültem át hozzájuk olyan, mint egy család. Még a mai napig megvan a kapcsolattartás. Annak idején a mi szakunk zárta be a bányamentő állomást.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt még összejönnek találkoznak?

Évente többször összejövünk, mert összetartunk még mindig, úgy, mint a föld alatt. Szerintem annyira megszoktuk, megszerettük egymást, hogy ez a barátság örök értvényű maradt.

6. Volt hobbjja, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja?)

A fafaragás volt a hobbim, és még most is az. Igazából 10 éve merültem el benne. Megrendelésre is készítek néhány munkát, de inkább csak a családnak ajándékba, különböző alkalmakra.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Szakszervezeti tag vagyok, de Tatabányán mert most ott dolgozom, és oda fizetem a tagdíjat.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen, miért?

Igen számomra nagyon fontos a múlt emlékeinek megőrzése. Van egy szép gyűjteményem a garázsban, olyan, mint egy kis múzeum. Itt bányászati eszközök, különböző szerszámok, korsók, bányamentő készülékek vannak kihelyezve. Én így emlékezem.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni valahova kikapcsolódni, szórakozni?

Mi a feleségemmel nagyon családcentrikusak vagyunk, így a gyerekek megszületése után, és addig amíg kicsik voltak szinte nem is jártunk el sehova. Együtt töltöttük az időnk nagy részét és ez így volt jó. Most, hogy már kirepültek és felnőttek bepótoljuk, amit kihagytunk, és most járunk össze jobban a barátokkal.

10. Sportolásra volt lehetősége?

Biciklizni eljártam néha, és a gyerekekkel is elmentünk kisebb túrákra. Most is eljárnak a feleségemmel tekerni, ha van időnk.

11. Kijár még a Bányásznapokra?

Igen részt veszek a koszorúzásokon ez nem maradhat el. Nagyon fontosnak tartom, ez az életem része.

12. Miben változott a Bányásznap?

Én úgy látom, hogy elsősorban anyagiakban változott, ma kevesebb pénz van rá. Nincs bánya, tehát nem a bánya viszi előre, hanem a hagyományok ápolása. Azért élnek a hagyományok, mert még van bányásznap.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznap régen vagy most?

Nem teszek különbséget a régi és a mostani között. Más időket éltünk, más volt az emberek igénye, mint ma. A szándék, hogy egyáltalán még megrendezésre kerül, az a jó.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományokra emlékszik?

A Bányásznapokon pénteken bent a városban a bányász szobornál koszorúznak. Másnap Majkon a Bányászati Múzeumban szintén tartanak koszorúzást, és ilyenkor kint a közelmúltban elhunyt bányászokért kopogtatnak, a bányász fokossal. Ilyenkor felsorolják a neveket és minden név után hallhatunk egy koppantást. Így búcsúznak végleg el a régi kollégáktól.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

Voltak kollégáim, akikkel összefogtunk, mert nem akartuk, hogy bezárjon a bánya. Felmentünk a vezérigazgatóhoz, és beszéltünk vele a kérdésről. Sajnos nemleges választ kaptunk a bányát mindenképpen be kellett zárni. Sokat küzdöttünk, harcoltunk, de hiába, pedig van még szén rengeteg.

16. Mit üzen a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Ha nincs múltunk jövőnk sincs. A múltunkat meg kell becsülnünk, hogy boldogulhassunk az életben. Nem szabad elfelejteni azt, amit az elődjeinktől láttunk, tanultunk. Én ezt üzenném a fiatalabb generációnak.

7. Interjú

Adatközlő: Nagy László

Születési év: 1959.07.16.

1. Helyi lakos vagy betelepült?

Igen helyi lakos vagyok oroszlányi vagyok születésem óta.

2. Miért lett bányász?

Édesapám és keresztapám is bányász volt, így előttem állt a példa. Valójában nagyon kecsegtető volt számomra, ha aláírok 10 évet könnyen lakáshoz juthatok, mert a bánya kedvezményes hitellel támogatta dolgozóit. Az is vonzott a bányához, hogy a katonai szolgálatot lerövidítették annak, aki 5 évet aláír. Én nagyon jól jártam nem is kellett bevonulnom, mert nagyon sok volt a fiatal, és engem nem soroztak be.

3. Van gyermeke?

Igen van egy lányom Tímea, aki 1987-ben született, és van egy fiam László, aki 1991-ben.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász kollégákkal?

Igen nagyon szívesen találkozom bárkivel, akivel együtt dolgoztam régen. Tavaly májusban volt egy összejövetel a Márkus hegyi pihenőpincében, és ott nagyon jól szórakoztunk, főztünk és fociztunk a régi kollégákkal. Ez az összejövetel idén is meg lesz szervezve, de más lesz a helyszín.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt még összejönnek, találkoznak?

Van két volt munkatársam egy bokodi, és egy móri ők azok, akik mindig is összetartották a brigádot. Megszerveztek találkozókat, összejöveteleket és ezt a májusi alkalmat is ők szervezik. Ők tartják össze a brigádot, úgy gondolom, ha ezt ők nem csinálnák kevesen jönnének össze.

6. Volt hobbija, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja)?

A horgászat volt a hobbi régen, és még ma is. A kilencvenes években kezdtem el sűrűbben kijárni pecázni, és akkor az Égeresi Sporthorgász Egyesület ellenőre voltam. Ma már titkár vagyok, az én feladatomban a munkák megszervezése, az új tagok felvétele, engedélyek kiadása, beszámolók megtartása. Valamint 1993-ban vettem egy telket Bakon a szőlőhegyen, és ott van egy kis szőlő, gyümölcsfáim, és egy házam. Ide járok kikapcsolódni, feltöltődni, kertészkedni.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

1980 óta szakszervezeti tag vagyok, és az általuk szervezett rendezvényeken meg szoktam jelenni.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen miért?

Nagyon a szívemen viselem a múltat, és mindazt, amit régen megéltünk. Ma már nagyon kevesen vagyunk, akik még élünk és tudunk erről a világról a bányászatról mesélni. Úgy gondolom nagyon fontos, hogy fennmaradjanak a múltunkról emlékek, amelyeket meg tudunk osztani az utókorral.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni valahova kikapcsolódni, szórakozni?

Hétvégén általában a gyerekekkel voltunk, és a nagyszülőkhöz látogattunk el. Nem jártunk szórakozni, mulatni. Nyáron a Balatonon pihentünk, Balatonkeresztúron volt egy családi nyaraló és ott nyaraltunk. Akadt olyan nyár, amikor a bányász üdülőben Siófokon üdült a család.

10. Sportolásra volt lehetőség?

Konditerembe jártam 4 évig a gimnáziumba. Amikor voltak brigádbulik ott meg általában fociztunk, de az csak alkalmoszerű volt.

11. Kijár még a Bányásznapiakra?

Mostanában már nem, vagy csak nagyon ritkán. Ebben az időszakban szeptember első hétvégéjén sajnos nem vagyok itt Oroszlányban, hanem a baki kertemben tartózkodom, és a szőlővel foglalkozom.

12. Miben változott a Bányásznapi?

Régen, amikor még fiatal voltam és kijártunk nagyon sokan éltek még a munkatársak közül. Minden lépésnél találkozott az ember egy kollégával, ismerőssel. Ma már sajnos nincs így, talán ezért sem járok már ki szívesen, és választom helyette a kertészkedést.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznapi régen vagy most?

A nosztalgia biztos széppé varázsolja, de régen szerintem sokkal jobb volt a Bányásznapi. Arra emlékszem gyerekkoromból, hogy az egész város egy nagy kirakodóvásár volt, és minden volt abban a három napban, ami szem szájnak ingere. A bányászok, akkor kapták meg a hűségpénzüket, és mindenki vásárolt, ez a kép erősen megmaradt bennem.

14. Milyen jellemző bányászati hagyományra emlékszik?

Igazából ez 8-9 éve lehetett, mert akkor kezdték el városunkban is megrendezni a csillitoló versenyeket, ami mára már hagyománnyá vált. Akkor még fiatalabb voltam sűrűbben jártam ki a bányásznapiokra. Szakszervezeti tagként a korom béli fiúk beneveztünk, akkor elsőként a csillitoló versenyre. Második helyezést ért el a csapatunk, mert időre kell a csillót eltolni, és nagyon büszkék voltunk a teljesítményünkre.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

Igazából, akkor én már nyugdíjas voltam, és tudomásul vettem nem tehattünk mást. Ha ez napjainkban következett volna be az energiaválság kellős közepén, szerintem nem zárták volna be, hiszen rengeteg a feltáratlan szén a város alatt.

16. Mit üzenne a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Más vidékeken, városokban is működött bánya, mindenhol próbálják fenntartani az emlékét, hogy az utókor emlékezzen erre a nagyon kemény hivatásra. Sorra nyílnak a bányászati múzeumok, és szerintem ez nagyon jó, így a fiatalok is megismerkedhetnek ennek a szakmának a részleteivel, érdekességeivel. Azt üzenem a fiataloknak, hogy bátran emlékezzenek, mert az emlékeinken keresztül él tovább a hagyomány.

8. Interjú

Adatközlő: Hupp Tibor

Születési év: 1963. 06. 04.

1. Helyi lakos vagy betelepült

Helyi lakos vagyok itt születtem Oroszlányon.

2. Miért lett bányász?

Édesapám bányamentő volt, én láttam az ő munkáját tudtam, hogy mivel jár mindez. Igazából véletlenszerűen kerültem bele mégis, mert nem akartam bányász lenni, gépi forgácsolónak tanultam. A tanulás mellett 10 éves koromtól fogva versenyszerűen súlyt emeltem, és az iskolából is támogattak eljárhattam az edzésekre. Majd, amikor végeztem a tanulmányaimmal, úgy döntöttem, hogy elmegyek a bányába dolgozni, furcsa volt, mert annak ellenére, hogy nem akartam mégis beleszerettem. 3 év múlva már én voltam az ország legfiatalabb bányamentője, és 25 évig ezt csináltam szívvvel-lélekkel.

3. Van gyermeke? Esetleg folytatta a bányász szakmát?

Van két fiam az egyik 32 éves a másik pedig 33, ők már nem is tudtak megismerkedni evvel a szakmával, de nem is erőltettem volna nekik.

4. Tartja még a kapcsolatot a régi bányász munkatársakkal?

Napi szinten nem, de minden évben van bányamentő találkozó, ilyenkor összejövünk, és nagyon jó hangulatban töltjük el a napot nosztalgizva, jókat beszélgetve. Ilyenkor sütünk, főzünk, kikapcsolódunk együtt.

5. Mi az a hajtóerő, ami miatt, még összejönnek, találkoznak?

Én azt gondolom, hogy azért találkozunk, és jövünk össze, mert érdekel minket egymás sorsa, élete. Régen, amikor együtt dolgoztunk szinte az egész napot együtt töltöttük, és csak egymásra számíhattunk. Ezt a munkát csak így lehetett csinálni.

6. Volt hobbija, amikor még aktívan dolgozott? (esetleg még ma is gyakorolja)?

Igen a motorozás és később a síelés. Ma is érdekelnek a motorok, és van is egy motorom, amit nyúzok. A síelés pedig a kilencvenes évek végén ejtett rabul. és azóta is minden évben eljárunk a feleségemmel.

7. Tagja valamely bányász hagyományőrző csoportnak?

Régen, amikor a bányánál dolgoztam szakszervezeti tag voltam, de a nyugdíja szakszervezetbe nem léptem be.

8. Fontosnak tartja a hagyományok ápolását? Ha igen miért?

Igen én úgy gondolom, hogy a hagyományok éltetése nagyon fontos. Volt sok jó, és sok rossz dolog, amin a kollégákkal közösen keresztül mentünk. Ezekre kell emlékezni, és jó emlékezni.

9. Munka után, ha idejük engedte el tudtak járni valahova kikapcsolódni, szórakozni?

Nem jártam a Bányász Klubba, tudom, hogy voltak ott programok, szórakozási lehetőségek, de mégsem mentem el. Általában üdülni jártunk minden évben az ország különböző helyeire, de a bányász üdülőt sem vettem soha igénybe.

10. Sportolásra volt lehetőségük?

Sportoltam igen ahogy már említettem 10 évig súlyemelő voltam elég jó eredménnyel. Amikor elkezdtem aktívan dolgozni a munka már nem engedte és a család is lefoglalt, meg az építkezés. Ma a sielés meg a séta, van, hogy egy kicsit formában tartsam magam.

11. Kijár még a Bányásznapiakra?

Annak ellenére, hogy nem vagyok szakszervezeti tag kijárok még ma is, mert érdekel, és jó találkozni azokkal az emberekkel, akikkel egykor együtt dolgoztunk.

12. Miben változott a Bányásznapi?

Szerintem ellaposodott, megváltozott régen sokkal nagyobb volt több ember járt ki a programokra. Ez lehet, hogy azért van, mert akkor még bent a városban tartották, ma viszont kint kerül megrendezésre a régi XX-as akna helyén, és oda nem mindenki tud kimenni.

13. Ön szerint mikor volt jobb a Bányásznapi régen vagy most? Miért?

Jelenleg már nincs bánya, és a bányásznapi a múltból táplálkozik. Amíg élő bányászok voltak a városban teljesen más volt az egész ünnepségsorozat. Tényleg olyan volt, mint egy népnépvétel, vagy, mint egy akkori május 1-i majális. A bányászokat megünnepelték!

14. Milyen jellemző bányászati hagyományokra emlékszik?

A koszorúzások számomra mindig meghatározó pillanatok voltak. Itt ugye megemlékeztek az elhunytakról, a bányában elhunytakról, és ez számomra mindig fontos volt, hogy részt vegyek rajta.

15. Hogyan élte meg a bánya bezárását?

Szomorú esemény volt számomra is, mert kötődtem hozzá, ott dolgoztam 25 éven keresztül. Amikor arra jártam láttam, hogy az épületek, aknatornyok egyik napról a másikra eltűntek a föld színéről. Lassan lebontottak mindent, egy korszak lezárult, és ebbe bele kellett törődni.

16. Mit üzenne a fiataloknak, miért fontos a hagyományok megbecsülése?

Először is a fiatalokkal meg kell ismertetni ennek a szakmának a szépségeit, nehézségeit, és az őseik fáradhatatlan munkáját. Ha ezzel már tisztában vannak, akkor értékelni tudják majd a hagyományokat, és a múltat. Azt hiszem, hogy emberségre kell megtanítani őket és azt üzenem, hogy legyenek jó emberek.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki támogatta dolgozatom megszületését. Elsősorban hálámat szeretném kifejezni témavezetőmnek, Dr. Molnár Csilla docens asszonynak, aki a szakdolgozati munkám során ellátott jó tanácsokkal, hasznos ötletekkel, és nagyban segítette munkámat.

Nagyon köszönöm családomnak, akik bíztattak és végig kitartottak mellettem ebben a nehéz időszakban.

Hála és köszönet illeti az oroszlányi Kölcsey Ferenc Művelődési Központ és Könyvtár könyvtáros munkatársait, akik segítették kutatómunkámat.

Végül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni az interjúban résztvevő bányászoknak azt, hogy meséltek munkájukról, életükről, múltjukról, hiszen nélkülük nem jött volna létre ez a szakdolgozat.